

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

TEILI LO ņUTULO

kuwa

MARAYA NAGA A NA YUKA NA KPEZA TEILI LO ņUTULONA

(Kulia na guguma na togoloni ņutulu ku kōdudozi mere gele ina)

Buku naga 'baziņa ina de nu wuro kazu i ka na France ina kata yu i kiņa lo 1732. ņutu kilo lungu lepe adi, "Maraya naga a na yuka na kpeza teili lo ņutulona;" kuwa "Buku na teili." Be naga ma ina buku de togo'i ņutu kilo a na'bu koru ku kulia ti ņun kinena, ņutu kilo anyari yakiza na lepe mu luņa, 'bo awusa ku kutuzi ka'de ka'de ma kena i zuro ka'de ka'de yegundra suu indikini.

I kena na buku ņaninani ņutulu rodri ariondru kuliata naga kazu ma ņun sarani i Tomore na 'Berona katani kine na kondra 'beri kase pirini i Tomore Naluduna katani kine, adi, "Na ititikindra ta teiliko laga ka'de, 'bo na i'delakindra ta yoyolozu naludu." (Eze. 36:26).

COPYRIGHT

ISBN 0 - 947052 - 60 - 7

TEILI LO NJUTULO

KADI NA NJUN KUWA PIRI NAGA MA SATANI KITANINA
(1 Yoane 3:4-10)

Konu kendra na ina buku deni, mori yo'yu konu teili kata yu adi do imemedra mugu i buku njani katani beti naga mo do medrini mugu i maraya katana. Kugbo do a njutu laga aku deni Kristo, kuwa laga a kakeponi lo Kristo, ku do njona a njutu laga aku rugo Kristo kuwa laga ayitozi bo konu rugona katani kpe, do imemedra mugu beti naga ma Njun medrini do ina. "Njutulu kilo bonga i mugu, 'bo MATALO medra i teili." (1 Sam. 16:7). Njun ani ge'ya njutulu.

Satani a monye lo njutulu giri laga a 'bureniko kilo. Lepe a mata lo mude ku a mulete lo na ka de itro. Lepe lolopugo mugu beti malaikata lo parara i 'bo'boliza nanye na njutulu laga i kani kilo. I baje na tinadena beti naga i baje na kazuna, lososonyo laga a 'bureniko kilo ku kakita laga a katonjulupa kilo kata, lo kpeza 'beri beti lososonyo ti Kristo kilo. Kine kulia de ani gbo'da a zanjeta, 'bo, "Satani lepe lo lolopugo mugu beti malaikata laga a lo pararalo." (2 Kor. 11:13,14). Satani, mulete lo na ka de lo mugu konye ti njutulu kilo ku teiliko kasiko kilo itro, ka'bi ko ku dendra adi Njun anyari se, 'bo 'do Kristo atuwa ku lemi lase i ritundro na se de uye. Katoronya kilo giri ku njutulu laga aku rugo kilo giri atatuwa ku Njun yu, 'bo konye kasiko kilo a'diya, ko ani romoki medra Njun. Yuka na mulete lo na ka denalo nyena 'dolakindra ko kuwe. (Efe. 2:1-2). Ku konye kasiko kilo aku njayi ma ko 'yo'ini bo na kulia naga ma se liyanjani kine, ko iutu i kiko lo karaki na paratra paratralo kata yu. Njutu lo kulia adi nye 'ba toro ilo 'bo'boliza mugu. 'Bo, "Ku kine kulia de Njoro lo Njun ilo apuru ma lepe ku tukarakindra konesi ti kasosoyini lo kulialo kine kajo." (1 Yoane 3:8b). "Kuwade sopeta so kulia ti Njun kine. Goneta go kasosoyini lo kulialo, ma lepe wowoke kasu lagani. Mizuta nyoga ku Njun ni, ma lepe mizu nyoga kasuni." (Yakobo 4:7,8).

Konu kendra na ina buku deni ku i medra na kodudozi nani kine ko romoki tumetakindra do teili lolu lepe lepele. Tiki parara na Njun na kobu ku terinjina ti kpeki do teili lolulo. Ruke torozi konu kine, ku renya renya adi do 'ba toro de po! Igbonaga Kulia ti Njun kine togo'yu yi de, "Ku yi kulia adi yi 'ba toro, yi 'bo'boliza 'beri, 'bo kulia ti to'diri kine 'baya kayani. 'Bo kugbo yi lo rugo torozi kaya kine, lepe ilo ku teili lo to'diri, lepe laga mngba itro, lo 'diza torozi kaya kine, lo toke'ya yi i logbiye lika laga ani gbo'da a lo'bulo katani giri." (1 Yoane 1:8-9). " 'Bo rima ti Yesu Kristo, Njira lo Njun kine se na toke'ya yi i torozi katani giri." (1 Yoane 1:7).

Satani lo 'dolakindra do kuwe a mata lolu, kuwa Njun lo 'dolakindra do kuwena. Do a upiye lo toro kuwa a upiye lo Njun. Kugbo torona na 'dolakindra do kuwe a mata lolu, ku renya kulia nani kine, 'bo gbiyoroni ku Njun yu ayu. Lepe ilalakundra do ku Yesu Kristo laga lo pondra i kani i ritundro na katoronya, ku i lenga na teriji na Satanina ku na torozi naga kaya kine kine. Lepe lo dakundra yi. Do ilo ku Njun laga a lokiye lokiyele i konyeni, laga lo medra kuliata naga a'dandru 'beri ku rambuzi ku konesi naga ani bonga i ru nonuna kata yu kinelo. Do ani romoki i 'dandru na mugu ku konesi konu kine itro ku Njun i konyeni. "Njun lo gbekindra suwolo, ani yinga ya? Lepe lo 'delakindra konyelo, ani bonga ya?" (Sau. 94:9). " 'Bo konye ti MATA Njun kilo metadru i kani giri i kpeza na tobulo nanyena i lubo i ntulu laga lo gbo'da 'ba kulia kanyeni kilo." (2 Adio 16:9).

" 'Bo Njun ilo memedra konesi ti ntulu kine, lepe ilo bobonga woro nasikona giri. Tonzoro kuwa mude naga kilikili naga ma katoronya kilo romoki 'dandri 'beri ina 'baya." (Eyo. 34:21,22). " 'Bo Yesu lepe aku nyadru 'delakindra teili kasiko kini, igbonaga lepe adeni ntulu kilo girina." (Yoa. 2:24,25).

Ku kine kulia de, "Kongo na'buna ina ku ntulu laga kokorozi na

lepena a'dia ilo, laga torozi ti lepe kine amuko karjo ilo. Korjo na'buna ina ku ntu laga MATALO ani sosozu kulia naro ku lepeni ilo, laga 'ba tonjulupa i teili ilo." (Sau. 32:1,2). (Kene 'do Sauma 51). Yesu ilo lulungu yi indikini: "Pondrita kuweni ta giri laga akanya kilo, ku laga ku kapa laga tomoni kilo, na ititikindra ta i yuka." (Mat. 11:28).

KPIYA NA BO NA KULIA TI KODUDOZI KINE KODUDO NAGA A KAYONA

Ina kodudo de kpeza teili lo ntu lo ina ka de laga aku riondru yuje naludulo. Buku na Njun ina lungu ntu laga delo a katoronyani, kpeza adi teili lo ntu nanilo kulia ti ina ka de kine na 'dolakindra lepe kuwena ku kulia ti ki'be na mugu kine itro. Ina kodudo de kpeza a 'diri teili lo ntulo be naga ma Njun medrinina. Konye laga a loza kilo kpeza mera beti naga ma wuroni i Kulia na Guguma kine kata yuna. (Guma 23:29-33). "Nja laga ku drelia? Nja laga ku lunjuli? Nja laga a karerenyani? Nja laga a kawiwinyani ku kapa? Nja lo rumbi 'dikasi 'ba kulia? Nja laga ku konye a loza ya? Njutulu lo mozu yawa wari kilo, lo nyadru mozu njo lo mamata laga asoka kilo. Kugbo suwe ti konye ti zabibu naga a natroru kine naga kine ndrindrira i drikeri kata yu, naga a namoronya i matani kine, ka'bi ko ku lulu lulu do. I bo nanina ko ikoza do beti munu, i'deba do beti 'boro'boro. Do imemedra rubeki konu konyeni, yoyolozu nonunan itataazu kuliata naga a 'busa 'busa kine." I ina kodudo de katani yi medra yekini kuwe lo ntu, 'bo yekani yi medra teili lo ntu, 'bo katani gboronja ka'de ka'de kata rodri itro. Kpekindra yi kuliata naro kaya naga ka'de ka'de kine, igbonaga torozi kaya kine inga kine kaya teiliko katani. Torozi nani kine rumbi pirito naga a sakayeta kine ku lonutu i teiliko kata yu. Njun atrukokindro yi kine kulia de ku kakeyoni lonye laga Yeremia i kutuni adi, "Teili lo ntulo a miri lo 'bo'boliza, 'bo akokorozu mugu koru. Nja lo romoki i dendra na lepe ya?" (Yer. 17:9). Yesu lepe atoliriza kine kuliata de itro. Lepe adi, " 'Bo ku ntulo kata yu, njiyu i teili lo ntulo

1. Teili lo katoronyanilo

kata yu teili loro lo lupundro, konye lopi, koko'ya, rembu, towute itro, yuma, kulia naro, toŋulupa, ku kulia ti yukuwe na nyara kine, konye loro, 'dadru, ku teili lo pura na 'beri, ku kulia ti mali itro. Kine kuliata naro de giri njiyu ku ŋutulo kata yu, se na kokorozu lepe." (Mar. 7:21-23).

1. Kpenyati laga ku kote lonye a lo tayalo. Ŋutulu kilo giri nyadru koru 'bu'busi na ilo kpenyati dena, 'bo kpe, inide lepe kpeza toro na sisiŋa na 'beri naga kaya teiliko kata yuna. Malaikata lo Ŋun lo luŋu a Lelegolo, laga kazu ma Ŋun gelundri i konakindra na nye kitalo kazu a malaikata lo kpeza parara na Ŋun ilo, 'bo kpe, 'dia kodro lepe a malaikata lo Ŋun, lepe a'duki ku kulia ti sisiŋa na lepe na muguna, atikindra lepe ayenundra a miriku lo Ŋun, lo luŋu a kasosoyini lo kulialo. (Isaya 14:9-17; Eze. 28:12-17).

Sisiŋa na 'berina lipundro i drili na suburi lo kimalona kata yu, i kpeza na mugu ku kikoli ka'de ka'de. Ku'de kilo ŋutulu sisiŋa 'beri igbonaga ko gbo ku kapa rodri. Ku'de kilo sisiŋa 'beri ku dendra nasena, ku'de kilo ku bongola kase na ripa a naluduko kine na tikindra 'beri kasiko kine i meta 'ba yukuwe kine, ku kapazi kasiko laga a lo'bu lo'bu lo zupuni 'beri kilo, beti naga ma Isaya wudri kanye buku katanina. (Is. 3:16-24). Ku'de kilo ŋutulu sisiŋa 'beri ku merenyezi kase kilo, ku zuru laselo, ku gbiyeri laselo, ku biroto kase kine giri. 'Bo ko aboŋo adi, "Ŋun lo ringa ŋutulu laga lo pudya 'beri kilo, 'bo lepe tikindra ŋutulu laga ani pudya 'beri kilo 'busa na'bu." (1 Pet. 5:5): Ŋun ŋmoza pura na 'berina ku sisiŋa na 'berina a naro. (Guma 8:13). "Pura na 'berina zowundra karaki, 'bo sisiŋa na 'berina zowundra 'duki." (Guma 16:18).

2. 'Diolo. Ina kodudo de kpekindra yi ki'berŋa ti mugu kine, konye lopi ku towutena. A 'diri ŋutulu kilo kondra kuliata naga a naro kine de koru i luŋazi laga a ti bo kilo de katani, tikindra yi i rugo adi kulia na ta Yesu kine a ti to'diri. Kazu lepe atazu kine

kulia de nyogonja kinjazi alifu mure adi lunjazi ti bo kilo igbo'da beti lunjazi ti Sodoma ku Gomora kilo. Teili lo kulia ti na ka delo amomoga n̄utulu giri, lalia kilo ku wate kine giri, 'dia a n̄utulu laga a'deba kari, kugbo a n̄utulu laga adeni togole lo Kanisalo kilo kpe. Kine torozi de ateririara 'beri i dridrinji na n̄azi lo zuzumbu kilo kata yu, i pirito drumala na zuzumuni kuliata kine kata yu ku i pirito naga a totoeto kine kata yu koru. Nyomo ti kulia naro n̄ani kilo awia ku n̄utulu kilo i teiliko yu ku tonjulupa lo Satanilo i pirito na metani video kine kata yu, bukulo na kpeza kulia ti yukuwe na nyara kine, ku kuliata ku'de naga a naro naro ka'de ka'de kine. Tinade n̄utulu kilo yo'yu adi kulia naga kazu ma N̄un lungini a toro kine gbo'di a kulia ti konesi naga a naluduko kuwa ti banje na tinadena. N̄utulu rodri rodri laga inga lo 'du'durundro kilo rumbi n̄o laga ma se rambi a ru na'bu na'bulo i pirito n̄ani kine kata yu, kuwa i bukulo n̄ani kine kata yu. 'Bo i bo n̄anina kulia n̄ani kine izonga ko i yukuwe ku i drelia ku i sasanya naga ko ani romoki 'buruni. N̄utu lo biro biroto, lalia ku wate na kondra kuliata saru kine ayejundra ku n̄azi lo 'du'durundro kilo i konyeni a n̄utulu lo sosopo koru koru kilo. Pirito naga a ti disiko kine ayejundra a pirito na konani konye lopi kine. Gbo'di n̄utulu kilo ani kepodru kpiyesi ti n̄utulu ti N̄un laga ku gbiyeri a lokiye lokiye beti Yosefa kilo uye. (Suluwe 39). A 'diri merenyezi kaya ti kazu laga aku togolo kilo roromoki i togo'yu na n̄utulu kaya laga lo 'du'durundro laga azuzumbu kuliata lo gbo'da ku dendra kilo, igbonaga ko kazu reremozu n̄utulu laga ku konye lopi, lo kondra towute kilo kaṅo, lalia kuwa wate. N̄un akulia adi ka'bi yi ku rarami kulia ti towute kine a kulia ti wole de uye, 'bo ti yi wogini kaṅo ku torozi n̄ani kine. "Torozi ku'de kine giri naga ma n̄utulu kondri kine ani gbo'da i mugu katani uye, ko kaṅo. 'Bo n̄utu lo kondra konye lopilo torondra mugu. Ta aku deni adi 'beri kasu kine a kadi na Yuka Nakiye naga kasu kata yu, naga ma N̄un tikindri tana ya? Ta gbo'di ani gbo'da a kasu lepe." (1 Kor. 6:18,19). "Kugbo le'de n̄utu laga akokorozu kadi na N̄un ina, N̄un lepe itutukaraki n̄utu n̄anilo, igbonaga kadi na N̄un ina, a nakiye nakiyena. Laga ta a nu kadi de." (1 Kor.

3:17).

3. Nguru'belo. Ina kodudo de kpekindra yi toro na merana ku rongbona. Nguru'belo a kapatio laga a mundri koru, nyosu kapazi kilo-saru, laga a lo'bu ku laga a loro kilo giri. Njutulu laga ku torozi kilo teiliko kasiko kilo gbo de itro. Ko rugo kuliata naga 'ba kekeli kine, ku togoletu naro kine, ku teiliko lo konani konye lopi kilo, ku tatazu na kuliata naga a ti yukuwe kine, ku kena na bukulo naga na kpeza kulia ti yukuwe na nyara kine giri. Njutulu kilo kokorozu 'beri kase naga kodro a kadi na Njun ina kine ku mata na yawa, ku nyonyosuto na kapazi laga a loro kilo ku gbiyeriki laga a loro kilo giri. Beti naga ma njutulu kilo kokorozi 'beri kase kine ku piko na taba ku 'biya na taba, ku piko na bangi ku yilo na winiko loro kilo. Njutulu kilo yejundra a upi. Piko na tabana kugbo ku winiko lo kokorozu teiliko ti njutulu kilo ku yakiya nasikona todra ko a upi koru koru tinadena. A 'diri terinji na Njun ina ka'delo nyena romoki ninundra njutulu laga ma Satani todrini a upi ti taba kilo. Njutulu ku'de lo togolo ku kulia ti Njun kilo gbo ku kuze i pigo na taba i kanisa katani. Kondra naga dena puru beti ko kondra 'ba sobu na Njun ina, 'bo kpe, ko ani gbo'da ku kuze i kokorozu na 'beri kase naga a kadi na Njun kine ku yakiya na kine koropo de na nmwa a naro kinena. Paulo laga a lososonyolo kulia adi, "Ta aku de adi ta a kadi na Njun, 'bo adi Yuka na Njun ina saka kasu katani ya? Kugbo le'de njutu laga akokorozu kadi na Njun ina, Njun lepe itutukaraki njutu njanilo." (1 Kor. 3:16,17; 6:18,19).

Njutu lo nyosu ku rongbolo a loro ku Njun i konyeni, 'ba rezema itro. Yi nyosu nyosuna ma yi gbo'da zoru, 'bo yi ani gbo'da zoru ma yi ku nyosu de uye. Ku yi gbo ku mago yi ilenga mago njani ku nyosu naga a na'buna, 'bo ki'be na nyosuna itikindra yi i kulia 'duu adi, "Tiki na 'do, tiki na 'do!"

Ki'be na nyosuna ani romoki leja uye. Do ani romoki yimo uye. Buku na Tomore na 'Berona akulia adi njutu laga a lo rongbolo

kuwa a kameranilo ti bibirinoni ku ɲoropo ma tuwa kango. (Nyo. 21:18-21). "Kamera kilo ku ɲutulu laga a ti rongbo kilo iyegundra a lemerika, 'bo toto naga ku merana tikindra ɲutulu kilo sozu bongola naga a kekenyeza." (Guma 23:21; 28:7). Yole kulia ti ɲutu laga a korine laga a lo rongbo, 'do a lo ki'be korulo be naga ma Yesu kulianina. Atuwa, druga 'bizu konye kanye kilo ki i piri na ɲutulu laga atatuwa kilona kata yu ku wowonyesi naga ma lepe riondri arodru naga ma tayini kine. ɲutulu kilo adeni toro na mata na yawana giri. Ani gbo'da a kulia ti wole. ɲun akulia soso i Kulia na Wuwuro kanye kine katani adi ɲutulu laga a kamera kilo ani romoki riondru tumata na ɲun ina a luma kase uye. Yawa kine ani gbo'da a nyosu naga mngba uye, ko a kapa lo tikindra tuwa kilo. Ko kokorozu kulia ti yoyolozu ku teili lo ɲutulo, tikindra ɲutulu kilo i kondra na kulia ti azakaza. ɲutulu laga de kilo yegundra a ti konye lopi, i ne'de baje ko romoki reremozu 'beri kase dridrinini. 'Bo kodro ku ani gbo'da de kodro ko ani ikondra de. "Mata na suwe ti konye ti zabibu kine zowundra 'dadru, 'bo mata na yawa na potroru kine zowundra ɲaɲalapa." (Guma 20:1).

ɲutulu na dredra yawa kine ku na togbodru yawa kine ɲun iɲenerakindra ko kulia a naro itro, igbonaga akulia adi, "Dreliana a na ɲutulu lo gbo'da a bodoki i mozu na suwe ti konye ti zabibu kine, lo gbo'da a miria i dredra na yawa na potroru kine." (Is. 5:22). "Dreliana ina a na ɲutu lo tikindra ɲutulu lo saka kanye gurubeni kilo i mozu i sele'be na matani ɲoma nanyena katani i tikindra na ko i mera ...ilo." (Hab. 2:15). "Ta aku deni adi ɲutulu laga ani gbo'da mngba kilo aka lumba tumata na ɲun inani ya? Ku 'bo'bolita 'bo'boli 'beri. ɲutulu lo kondra konye lopi kilo, kuwa lo teminizo muloko laga a 'busa 'busa kilo, kuwa lo kondra towute kilo, kuwa lalia laga lo puru beti wate kilo, kuwa lalia laga lo kondra kulia ti yukuwe ku lalia ku'de kilo, kuwa kola, ku ɲutulu ti rongbo kilo, kuwa kamera kilo, ku ka'data kilo, kuwa kariaka, ko giri aka lumba tumata na ɲun inani." (1 Kor. 6:9,10).

Torozi na kona ku ki'beja ti mugu kine kine kpeza 'beri gbonja. Ku'de kine se kine de: "konye lopi, kulia naga 'ba kekeli kine, kulia ti yukuwe na nyara kine, teminizo na muloko laga a 'busa 'busa kilo, 'demba, njoza, njalapa, yino, trotrori na teiliko, yikile na 'beri, rerenya, kora na 'beri, yuma, mera, gindra, ku ku'de kuliata naga be kine de kine. Njutulu lo kondra de kilo aka rumbi tumata na Njun inani." (Gal. 5:19-21). "Ku memerata, kine kulia de a kulia ti gbiyeri loro, 'bo tikita Yuka Nakiyena ti zoreni kasuni ayu." (Efe. 5:18).

Yesu lungu njutulu laga ku kure koru ku kulia ti yuka kilo deña de: "Le'de njutu kugbo ku kure na pio ti lepe pondri kuweni i mozuni." (Yoa. 7:37). "Njutulu giri lo leña ku kure na pio kilo pondrita i 'emadru na pio kine. 'Bo ta laga 'ba riye kilo, pondrita ku gboreta, ma ta ku nyosu! Pondrita, ku gboreta suwe ti konye ti zabibu ku le, 'ba riye, 'ba gbore." (Is. 55:1). " 'Bo njutu lo mozu pio naga ma na ku tikindri lepe kine, kure na pion a 'baka lenga lepe 'doni, 'bo pio naga ma na tikindri lepe kine iyeyenundra ku lepe katani a kidi lo pio laga lo wowoku ku ru naga ani lengana." (Yoa. 4:14).

4. Ki'dobona kpekindra yi kulia ti tolu'beto ku gbugbulesa na 'beri, kugbo drobana itro. Labaki naga ku kulia ti Njun kinena a toro beti drobana. (1 Sam. 15:23). "Torongbo na lu'betilona izakindra lepe tuwa, igbonaga lepe a'biye ku kita ku kenisi kanye kilona. Lepe gbo a lo rongbo paratra." (Guma 21:25-26). Yosua atakindra njutu ti Israeli kilo deña de: "Ta saka inide a 'busa gbandra ya? Ku pipiri pipirita 'beri i utu i 'deba na kana a nasu." (Karj. 18:9b). Teili lo njutulo a lo tolu'beto koru, ani nyadru 'deba na kulia ti Njun kine wule uye. Yesu lepe atazu de: "Galeta lubo naga i kaka natrina." (Luk. 13:24). "Njutu lo ga'yulo irurumbi." (Mat. 7:8). "Tumata na 'dikona ina riariaka, 'bo kariaka kilo riagu lepe ku terinji." (Mat. 11:12).

Ku yi gbo a lu'betiko ku kulia ti ritena kine, ku yi aku 'delaki

teiliko kaya kilo i kulia ti rie na koŋo na'bu na yukala kaya kine yi ikakaraki. Tolu'betona tikindra yi ani magu Ŋun, gokindra-yi ga'yu na bo na kulia ti Ŋun naga a nagululo kine kaŋo, tikindra yi ani ga'yu saresi ti Ŋun naga a na'bu na'bu kine, i riondru na ko a kayanja. Kine kuliata de itikindra yi ikakaraki kaŋo a 'diri. Ku Ŋun takindra do kulia, ku ma'yu mugu ku do adi tiki nye teili loluŋalo indikini, kasosoyini lo kulialo ikulia adi mone imalu, kugbo luŋa le'de laga lo igbo'da a lo'bu konunilo. 'Bo ku koŋo naro le'de so do ani ku rumbini le'de luŋa laga a lo'bu 'do uye, itikindra do itutuware de ti do aku rite, ti do aku rumbi Kristo uye. Ŋun adi, "Indikini ku ta laga kilo yinga roro lo Ŋun ilo, ku 'de'delakita teiliko kasu kilo a logo, be naga i baŋe naga ma ta pazi Ŋun nu." (Ebe. 3:8). Ŋutulu muda laga akaraki i mondru na luŋa laga a lo'bu kaseni, i riondru na ritena kilo? Luŋa lo imalulo ani gbo'da a lasuŋa uye.

Luŋa rodrri ŋutulu laga a buniko kilo yakiza ki'di na ki'dobo na drodropayini ŋutulu. Kine kulia de kpeza toro na 'delakini teili i kulia ti droba, ku ti tega ku ti 'demba kine kini ku i kondra na ko itro i piri na rukoni Ŋun laga zorulo. Ku kuliata nago naga ayeŋundra kayani, kugbo miye, kugbo luŋuli, kugbo tuwa, Buku na Ŋun ina atogulukindro yi i lungu na Ŋun laga zoru laga nyogona i logu na yilo i piri na 'delakini teili i rieni na koŋo na'bu kugbo koŋo naro, igbonaga "Matalo lo 'dolakindra ŋutulo kuwe i kikoni." (Sau. 37:23). "Le'de ŋutu kasu dridriŋini gbo ku tuwane ya? Ti lepe lungi-temezi ti tomore na-karuko kilo, ti ko make Ŋun, ti ko 'bukoki ŋutu ŋanilo wele i muguni ku kari ti Matalo kine. Magu naga ku rugo ina ilologu ŋutu laga ku tuwanelo, Matalo lo itoruzo lepe, 'bo kugbo lepe laga akondra torozi, ko i'di'diya. Kuwade trukoki wori lolulo toro naga mo do konakindri lepena. Makakita 'beri Ŋun kasu dridriŋini, ma ta ku totoruwe." (Yak. 5:14-16). Gbode 'do Ŋun kazu atakindra ŋazi ti Israeli kilo kine kulia de adi, "Ka'bi le'de ŋutu ku ririe kasu dridriŋini laga lo tikindra ŋiro lonye kuwa ŋiro nanye i 'ura a 'doke, ŋutu lo kondra kita na tetekezalo, kuwa ŋutu lo sosopozu kapa lo kpeza

rubekí kilolo, ntu laga a kasumanilo, ntu laga a ka'demanilo, ntu lo yakiza a'diolo, kuwa ntu lo piza mulokolo, kuwa kadropani, kuwa ntu lo piza opuolo. 'Bo MATALO anmo ntulu lo kondra de kilo a loro." (Nyo. 18:10-12). "Kaño yu 'diozi kata ku ka'dema kilo, ku ntulu laga ku konye lopí kilo, ku karemo, ku ntulu laga lo teminizo muloko laga a 'busa 'busa kilo, ku ntulu giri laga lo nyadru to'bure i kondra na lepe itro kilo." (Kpi. 22:15). "Ku kekeporota kapiya ti muloko kilo kuwa kadropa kilo. Ku gagata ko, ka'bi ko ku kokorozu ta. Na laga a MATA, Njun lasulo." (Lev. 19:31). " 'Bo kugbo ntulu kilo lo takindra ta adi, 'Pineta kapiya ti muloko kilo ku kadropa lo woño beti kpenya ku lo kulia ngurunguru kilo, kedri kodro ani gbo'da a na'bu troru kugbo zurulo piza Njun laselo ya? Ko piza ntulu laga atatuwa kilo ku kulia ti ntulu laga zoru kilo gbandra ya? Troru ti ko pine togoletu kine ku kulia na kekeyo kine, 'bo a 'diri kine kulia na ta ko kine de 'ba logu." (Is. 8:19-20).

Konu kendra na ina buku naga 'bazina ina deni, dene adi Njun ilo kulia ku do, lepe lungu do i lopugo na teili, i ko'yu na torozi konu kine, i tikindra na ru nonuna ku lepeni. 'Bo teili lo gbo'da beti lo kido'bolo togo'yu do ku kuliata ka'de ka'de inga koloki banena, 'bo ku 'da'dama rugo nonu na Yesu Kristona uye. Lepe 'do romoki tokuzendru do mo do kulia adi, "Ku na laga alopugo teili, ntulu kuwe kilo ku worisi kuwe kilo ku ntulu ti na ka de kilo ikulia adinyo ya? Ku na gbo'di ani romoki gboza kasi ko kugele, ku na ani romoki i mozu na yawa kine kasi ko kugele, ku na ani kondra kulia ti na ka de kine kasi ko kugele itro, ma na kondra kulia naga adinyo ya? Ku ilo kiko dé do ani romoki medra na njo laga a lo'bu lo'bu ku Kristo katani kilo, ku teili lo trotro lo lepe laga a zaneta delo, ku nyola na lepe naga a drumu koru na ilangu girina, ku parara na lepena, ku ru na paratra paratra naga ku nyola a drumu koru ina. Do azara medra na ina nyola dena, 'bo i piri njanina do lu ku 'delakindra teili i kuliata naga ka'de ka'de rodri naga do iteligo kaño kuwa ikolokindro kine kini konu rukundro na Kristo konu teili katani.

Kuwade ku kuze na ntu, kuwa kuze na tuwa, do atoraki a upiye lo kاسوبيني lo kulialo. 'Bo Kristo apondra i lakundra na ntulu laga atoraki a upi i banesi ti tuzoru nasikona giri ku kuze nasiko na tuwana kilo. (Ebe. 2:14,15). Teili lolu lo gbugbuledri do mugu 'duulo atikindra teili lolulo aguguli a logo logo beti ki'di na kido'bona.

5. Kokalo a gboro laga ku kata lo potroru, 'do ku teili logo itro. Trugo adi nmoza ku noma na 'dolakindra ntulu rodri kuwe ku troro na pele itro. Luja rodri ko tikindra ntulu kilo i reremozu na 'beri kase dridrijini. Do romoki modru ku teriji i toliga na troro nonu na pelena. I baje ne'de do roromoki i goza na lepe. Ku baje a nanutru igbo'da mada kodro, 'bo i bo njanina kata lo potrorulo druga kpewundra mugu 'do konu katani ku teriji i tikindra na teili lolulo ikobu beti kima a loro koru. Kodro igbo'da a na'bu ku do arugo ku seni adi teili lolulo a kanomani a'diri mo do magini Yesu Kristo i ritundro na do. "Ku njonoma, kata lolulo ka'bi ku trotroro! Teili lolulo ka'bi ku 'do'do 'do'do, igbonaga kondra naga dena izonga do i toro kata." (Sau 37:8). "Njutu lo nmalo 'ba ediyo, 'bo teili lo potroru lo lepele tukarakindra ntulu." (Guma 27:4). "Ku njonoma wule, igbonaga nmomana ina saka ku ntu ti azakaza kilo i teilikoni ina." (Ekl. 7:9). "Kolokita nmoma ... ku trotrori na teiliko." (Kol. 3:8).

Ntulu ku'de laga ku teiliko a kuzeniko kilo mozu yawa a nze ko buloni kukundra 'beri i rumbini na teiliko logo i konani na kuliata naro kine, kuwa i roba na torozi ku ntulu kilo i 'berini, 'bo igbo'da "potroru beti wiri lo munuo." (Nyo. 32:33). Ropa na torozina gbo toto'bi ku ntulu loro kilo i teilikoni, 'bo Njun laga a Karopani lika lo toro. Yesu adi "Nyare ntulu lo saka konu gurubeni kilo be na nyadrini do muguna." (Mar. 12:31). 'Do, "Nyareta nya mero kasu kilo." (Mat. 5:44). Njun asarakindra yi adi nye i'di'diza torozi kaya kine kugbo yi laga a'diza torozi ti ntulu laga lo konakindra yi torozi kilo. (Mat. 6:12). Teili laga 'ba kure, lo ngunguruto ngunguruto ilo a no laga Njun anmoza

a loro ilo itro. Ki'be naro na 'bukoni rima ti n̄tulu, kuwa morona kata ku n̄tulu kilo i teiliko katani. Ku kine kulia de nyadru ti n̄jun tiki teili lo trotro laga lo to'diri ilo i teiliko ti n̄tulu kilo katani. Kugbo ani gbo'da de n̄tulu kilò ani romoki yeño tro uye.

6. Munulo kazu 'bo'boliza Iva Edene kata yu druga kokorozu tomoro laga a lo'bu ku teili lo trotro laga kazu i dridriñi na loñutu seku n̄jun ilo kaño. Satani a malaikata laga a'duki i kulia naro katani kaño ilo, kazu gbo ku yuma koru ku ku Adama seku Iva, ku lemi laga ma lepeña medrini adikoña a'delaki i gbo'da a mataki ku kapazi giri ti ka kilo i koñoni kanye piri ina, 'do ko gbo ku tomoro nakiye seku n̄jun ina. Yuma nani nyena tikindra Satani i ga'yu na kiko laga ma nye tukarakiñdri ko ilo, akokoro loñutu i mora nasiko naga a zañeta ku ru nasiko naga a na'bu na'bu seku n̄jun ina. N̄tulu ku'de kilo kugbo amedra ku'de kilo n̄tulu gbo ku nyola ku more de, agbole yuma n̄nana libo kasiko i teiliko yu i tukarakiñdri na nyola naga ku n̄tulu nani kilo i teiliko kata yuna. "Yumana 'ba ediyo gbo beti gulo ina." (Wiri 8:6). Kulia nani tikindra n̄tulu kilo i gbo'da ku teiliko loro i kokoroyeni na nyola na n̄tulu ku'de kilo, 'do le'de so romoki tikindra ko i reremozu na n̄tulu. I 'benito ku'de kilo katani wate ku'de kine akokorozu 'beri koru koru ku kulia ti yumana kine. I dridriñi na n̄tulu laga a kakita kuwa a katogboro kilo yuma na tikindra drelia koru ku n̄moza itro. Luña le'de 'dibani kodro ku do a kakitani lo Kristolo kpe, ku do amedra adi n̄jun ayakiza upiye lonye le'de arodru do, yumana romoki kondra do a naro koru. Nyadru adi kakita ti n̄jun kilo ti tine ti 'beri 'duu, ti teiliko kasiko kilo gbo'dini ku nyadru na n̄jun ina zore, igbonaga, "n̄jun atozodru nyadru nanyena kaya teilikoni ku Yuka Nakiye naga ma lepe tikindri yinana," (Rom. 5:5) ma teiliko kasiko kilo ku rezema lasiko laga ku n̄jun yulo ka'bi ku kokorozu mugu, 'do ka'bi ku liki ku kulia ti yuma na lipundro ku kاسوبيني lo kulialo yuna.

7. Lo'dokelo. Lo'dokio kilo si'da i kuzo kata. Ko nyosu kure. Ilo kpiye de kpekindra yi toro na kulia ti rongbo kine ku ti nyara

na riye naga a muko na kulia naro kine giri. (1 Tim. 6:10). Kazu lo'dokio ku'de ameta i Zaire yu i nyosu na koŋa naga saruna. Ko anyosu saru saru druga ku'bukiyo kilo akupupu'dotu druga ko tatuwa kaŋo. Ŋutu laga a lo roŋgbolo ani nyadru ŋazu na keni lonyelo a lowala i logu na lemerika laga 'ba kapa kilo, bele lepe lu ku nyadru modru ku teriŋi ku kikoli giri 'dia ku kiko laga a loro kpe, ma nye tunakindri mugu kapazi ti ina ka de kilo rodri. Yesu lepe akulia adi, Ku 'de'delakita 'beri tokorinena i kani, i piri naga 'de'diya ku kokora ma kokorozina, i piri naga kola ma 'belengi goro i kokoladru nu. 'Bo 'delakita 'beri tokorine i 'diko yu, i piri naga 'de'diya ku kokora ani kokorozu nu, i piri naga kola ani 'belengu goro i kokoladru nu. 'Bo i piri naga ma tokorine nasuna gbo'dini nu, teiliko kasu kilo kulu gboloŋara we yu itro." (Mat. 6:19-21). Akana ku maratezi ko abibiriŋo ku ŋoropo ku naga ma lepe nyadrini drumo kine ku riye kine ku bongola kine koru ina. (Yosua 7). Yuda lo Kariotalo laga kazu a lotodiniki lo Yesulo, lepe adriŋi mugu ku seni igbonaga nyara na riyena atikindra lepe anyokindro Mata lonye laga a Katogoloni lonye ilo mundrara. Riye kine kuwa drumo kine ani gbo'da a kapa loro uye. Ŋona nyara na riye naga ku ŋutulo i teili yuna nye naga a kulia naro.

Ŋutulu rodri rodri lalia ku wate laga ka'de ka'de i zuro ka'de ka'de kilo akokorozu ru nasena ku ru na maratezi kase kilona itro ku kulia ti nyara naro na riyena. Ko nyadru yeŋundra a korineko wuleŋa gele. Ko nyadru riondru na kapa rodri i dudumuza na riye kase kine ku gupa na zege, ku lotari, ku wowoki na drongilo itro. Ki'be na zonga do i riondru na tokorine wuleŋa gele dena i'doladru do a bada i kokoza na kapa kuwa i rembu na ŋutu, kuwa i tatuza na mugu itro. Nyara na riyena ku 'delaki na teili i kapa ti ina ka de kilo kinina gbo ku tuwori ku do konu teili kata yu itro. Kpiye ŋani beti 'delaki na teili i sopo kinina, ku i riehi na teriŋi kinina itro. Teriŋi ŋanina romoki gbo'da a teriŋi na 'depani kana, kuwa teriŋi na rieni riyena i sasanyani na lemerika kilo, kuwa teriŋi na 'dolani kuwe na

kanisana, i 'delakindra na teiliko kase kilo i ga'yu na sopo ku kulia ti kanisaki kase kine, ani gbo'da ku kulia ti Ŋun lepe kine. Ko 'dadru ŋutulu ti Ŋun laga a karuko laga ani gbo'da i kanisa nase lepena katani kugele kilo. (Mar. 9:38). Yesu akulia adi, "Tineta ti 'beri, gbo'dita ku konye ka'bi ta ku susuki konye ku kapa ti lege, igbonaga ru naga mngba na ŋutuna ani gbo'da ku torodri na kapazi ti lepe kilona." (Luk. 12:15). Kulia na guguma ti ŋutu laga a korine lo mamalilo kine gbo de. "Ka na le'de ŋutu laga a korine ina trorunkapa koru. Lepe druga rambu adi, 'Ma na kondra inyo? Igbonaga piri nio na 'dezi na kinyo 'bani ina.' Kuwade lepe akulia adi, 'Na ikondra de. Na iraranyi guguwo kuwe kilo kaŋo, na iwogu ku'de laga a drumala alangu kilo de, ma na 'de'i kinyo kuwe kilo giri kata yu. 'Bo na itakindra mugu adi, Do gbelenji ku kapa rodri, gbo'di yukani yuka, nyosuni, mozini, nyolani nyola.' 'Bo Ŋun druga takindra lepe adi, 'Do lo mamali! Ilo mude de katani yuka nonuna ilulunuzi konuni, ma ŋa lo lumba kapa laga mo do 'de'i kilo ya?' 'Bandre lo 'deza kapa kanye lepe, ti ani gbo'da ku kapa kanye laga ku Ŋun yu ilo gbo beti ilo ŋutu de." (Luk. 12:16-21). " 'Bo kugbo ŋutu laga atunakindra mugu kapazi ti ina ka de kilo giri, ti lepe ilo itukarakindra ru nanyena kaŋo, kilo kapazi de ilogu lepe adidinyo ya?" (Mar. 8:36). "Kuwade na takindra ta, ku wiwinyata wiwinya ku kulia ti ru nasuna, adi ma ta nyosu inyo, kuwa ku kulia ti mugu kine, adi ma ta sozu inyo ... Troru galeta tumata na lepena, kilo kapa de iyeyenundra kasuni itro... I piri naga ma tokorine nasuna gbo'dini nu, teiliko kasu kilo kulu gboloŋara we yu itro. (Luk. 12:22-34).

8. Satani a monye to'burelo ku lo ŋutulu laga a 'bureniko kilo. Lepe lo 'bo'bodaya ŋutulu kilo i kondra na kuliata naro ka'de ka'de. Lepe a mata lo teiliko ti ŋutulu kilo. Yesu akulia adi, "Ta ŋiyu ku monye lasu laga a kاسوبyini lo kulialo yu. Teiliko kasu kilo nyadru kondra ki'berja ti monye lasulo kine. Ŋiyu i suluki yu lepe a karemoni. Lepe ani lira i kulia ti to'diri kine katani, igbonaga kulia ti to'diri kine 'baji ku lepe katanina. Kugbo lepe lo tazu

kulia ti to'bure, lepe tazu kulia ti gbiyeri lonye lepe igbonaga lepe a kato'bureni laga a monye to'burelo itrona." (Yoa. 8:44). 'Bure naga 'baziņana zozo ku naga a drumana. 'Bure ne'dena ani leņo ku kutuna, ne'dena a na wuro i buku kuwa i waraga katana, ne'dena a 'bure na kona ku konesi kine. Katonjulupanilo a ntu lo to'bure, igbonaga a 'diri lepe kpeza mugu beti ntu laga ka'de ina. Ņun ani romoki i lengu na 'bure, 'bo 'do ntu laga a karukoni mņgba lo Kristolo ani lengu 'bure. (Tit. 1:2). "Ku yi kulia adi yi kilo tomodya 'beri ku lepe, ti yi kilo woro i mude katani, yi kilo lengu 'bure, ti yi ani kondra kulia ti to'diri kine." (1 Yoa. 1:6). "Kaņo yu 'diozi kata, ku ka'dema, ku ntulu laga lo teminizo muloko laga a 'busa 'busa kilo, ku ntulu giri lo nyadru to'bure i kondra na lepe itro kilo." (Kpi. 22:15). "Kuliata ... naga ma MATALO nmozi a naro kine ... ntu lo 'dodru bo na kulia ti to'bure. (Guma 6:16,19).

9. Kasiritalo kpekindra yi dendra na kulia na'bu ku na kulia naro naga ma Ņun tikindri kaya teiliko katanina. Lepe ma na de, akokorozu mugu, ayeņundra a naro, atuwa kaņo ku lemi lo konani torozi 'do 'do 'do ilo. Lepe agirara kaņo, ayeņundra gbo'di 'ba konye, ani romoki i nedyana na kulia kanye kine soso. Ina dendra na teili dena luņa le'delo gbo mada, luņa le'delo zazangu. Lepe sosozu kulia ku ntulu i 'beri, 'bo mņgbana kodro angu ani sosozu kulia uye, 'bo lepe rurugo kulia kine, 'bo mņgbana kodro angu sosozu kulia ayu. Dendra na teili naga dena akokoroyi beti aņeta ku witi laga kamakalona, ayeņundra a diridiri ku naga ma kolokindri rugonana i sobu na yukala naga ku tomboli kine, ku togoletu ti drieria kilo ma ko lengu 'bure ku tonjupa. (1 Tim. 4:1,2).

10. Koyitalo.—Konye ti Ņun kilo medra űo laga ku ntulo i teili kata yu kilo giri. Le'de űo ani romoki 'dana i konye ti lepe laga lo gbo'da beti nedeņa ti kima kilo uye. Ku kine kulia de lepe adeni kulia naga a'dana i teili kata yu, kugbo lopete laga i teili kata yu kilo giri. Ku do kondra kulia konu naro kine i mude naga

a naruwo kilikilina kata yu, kugbo i rudu laga a'diza tritrilo kata yu, kugbo i drili naga a naguluna kata yu, 'dia i piri naga yaya kpe, Njun romoki i medra na kulia nani kine. (I kine kodudozi de katani, konye nani kilo puru drodrogele beti konjo na ilo ntu dena).

11. Njedepa ti kima laga 'bazi 'bazi i teili lo ntuulo lagani kilo kpeza nyadru na Njun naga ku katoronya kilo i teiliko lagani gbirina. Njun nmoza torozi kine a naro, 'bo lepe nyadru ntuulo kilo koru, ani nyadru adi ntu lorolo ti tuwani karjo, 'bo ti lepe keli gbiyeri lonye lorolo ma gbo'da zoru. (2 Pet. 3:9). Yesu apondra i ritundo na katoronya. "Nyolana igbogbo'da i 'diko yu koru kugbo katoronyani gele laga alopugo teili." (Luke 15:7). Njedepa laga 'bazi 'bazi kilo kpeza rima ti Yesu Kristo kine itro. Lepe a "Tore lo Kebilito lo Njun lo nyadru toro na kalo." (Yoa. 1:29).

12. Malaikatalo kpeza Kulia na Wuwuro ti Njun kine. Njun nyadru trukokindro katoronya laga a'bo'bolia kilo giri kulia kanye kine, ka'bi ko ku pipiri pipiri 'beri, 'bo ti ko lopuke teiliko; ti ruke parara na Njun ina ma nyadru na Njun ina libini kasiko i teiliko kata yu.

13. A'bugutina a kpiye. Lepe kpeza kulia ti Yuka Nakiye kine. Lepe a Yuka na kulia ti to'dirina, na kpeza ntu ti ka kilo adi ko a 'bureniko ku kulia ti torozi kine, ku kulia ti logbiye lo'bulo kine, ku ngera na kulia kinena. (Yoa. 15:26; 16:8-11). I ina kodudo de katani Yuka Nakiyena ma nu gbo karjo, igbonaga ani romoki si'da i piri naga ma torona sakani a matana kata yu.

Kuwade ku do ayo adi kodudo na ilo teili lo ntu de kpeza teili lolulo a 'diri, gbiyeroni ku Njun yu, naki lepe teili lolulo gbona, tiki parara na Kulia na Wuwuro ti lepe kine ti kobi konu teili kata yu. "Ruke Mata Yesu, do iririte." (Kon. 16:31). Njun anyari a 'diri, lepe asara adi nye ilolopu teili lolulo, 'bo nye ititikindra do teili

laga ka'de ku yoyolozu naludu. (Eze. 11:19). Akpeza kine kulia de i kodudo naga a togi murena katani.

KODUDO NAGA A TOGI MURENA

Ina kodudo de kpeza teili lo ntu laga lo lopugo mugu i ko'yu na toro lo sulukindra ga'yu na Njun ilo. Malaikatalo ilo 'deba wale lo moro. Walelo a Kulie lo Njun ilo. Lepe "ilo zoru, nyelo kita. Lepe a lopi arodru wale lo moro laga ku goto murelo. Lepe lo tyegu ntulo yeadru tozo i tokodya na teilina seku yuka, rujeta seku wele naga i kuyu katana, lepe lo liliza rambu na teilina ku yoyolozuna itro." (Ebe. 4:12). Kulie lo Njun nani ilo togo'yu ntu nani adi "ropeta ti toro kilo a tuwa," (Rom. 6:23) 'bo 'do "ntulu kilo giri itatuwa luga gele ... 'bo i bo nana nana na kulia kata." (Ebe. 9:27). Katoronya kilo ku ntulu laga aku rugo kilo ililibo i suburi laga lo kokobu ku barutilo kata yu. (Kpi. 21:8).

TEILI LAGA ARUGO TOROZI KANYE KINELO

Malaikatalo ilo 'deba i keni lonye le'delo lele na kuwena. Kulia nani kine togo'yu katoronya kilo adi yi kilo giri itatuwa. Mugu nika naga ma yi nyadrini koru ina de, naga ma yi sozini ku bongola, naga ma yi wowozini, naga ma yi zupuni i tizu na lepe a nakiye nakiye ku kapa laga a lo'bu lo'bu ina itutuwa a 'diri, i'bu'bure, kuru kilo imeme lepe kaŋo, 'bo yukana igbo'da zoru, tozo i puru nika naga ku Kristo i koŋo yu ma lepe ku nedrini kulia kaya kine nu. (2 Kor. 5:10).

I ina kodudo de katani yi medra katoronyani lo sulukindra i yo'yu na Kulia ti Njun kine, 'bo i nazu na teili lonyelo i rukundru na nyadru na Njun ina. Yuka Nakiyena asulukindra kobu a parara i teili laga a lorowo kilikili laga a lorolo kata yu. Parara na Njun ina alubo ku lepe-i teili-kata yu i rikodru na kulia ti mude kine giri kaŋo. Ku parara na Njun ina alubo, mudena lupodru kaŋo.

2. Teili lo ntu laga asuluza rugo na torozi kanye kinelo

Torozi naga ma gboronja laga ka'de ka'de kilo de kpezini kine wowo ke ka'jo itro. Ku kine kulia de, do laga a wori lio lo kendra ina buku delo, ruke Yesu lo gbo'da a parara lo ina ka delo ma libo konu teili yu po! Kuwade mudena ililipodru ka'jo konu teili katani ku konesi kanye kine giri beti naga ina kodudo de ma kpezinina. Yesu akulia adi, "Na laga a parara na kana. Njutu lo kepodru nalo aka woro i mude katani, 'bo igbo'da ku parara na runa." (Yoa. 8:12). Do aka romoki i rikodru na mude naga konu teili yuna ku terinji nonu lepe, kuwa ku tobodo nonu, kuwa na le'de njutu troni. Kiko nani gele'du, a kiko laga wuleja a lo'bu, ku terinji koru ilo, le'de laga ka'de 'bahi. Kiko nani nye ilo de: Ruke Yesu laga a pararalo ti lubi konu teili kata yu, kuwade mude naga a torona ma lupodru ka'jo. I mude naga naruwo kilikilina kata yu yapalo ku kasiri kilo romoki logu yi 'bazi 'bazi i toke'ya na kikolo, 'bo i lipundro na kolo kana iwawara, 'bo mudena igbo'da 'bahi, 'bo kasiri kilo ani ikpeza 'beri. Yesu laga a kolo na 'bu'busina. Kazu ku lepe alubo i kadi na Njun naga Yerusalemata kata yuna, lepe druga rikodru njutulu lo togbodru ku lo gbodru kapazi kadi yu kilo giri ka'jo, druga dudukuza mesala ti njutulu lo togboza riye kine kilo, ku si'deta ti njutulu lo togbodru a'bugo kine ka, akulia adi, "Awuro adi, 'Kadi niona ilunju a kadi naga a maketa,' 'bo ta alopugo lepe a kugi na kariaka." (Mat. 21:13). Kazu Njun anyumundro teili lolunjalo a kadi nanye. Lepe nyadru ku nye si'dani katani i toke'ya na lepe a nakiye, i tozodru na lepe ku parara, ku nyadru, ku nyola itro. Yesu Kristo aku pondra i kani i yunadru na torozi ka'delo uye, lepe pondra i kani i ritundro na yi, i lakundra na yi i terinji na kulia naro kine kata yu, ma torozi kine ani gbo'da a mata kaya ko'joni 'busa. (Yoa. 8:36).

KODUDO NAGA A TOGI MUSALANA

Ina kodudo de kpeza katoronyani laga lo lopugo teili ku to'diri ilo, kpekindra yi teili lo lepelu. Njutu nani lo gbo'di ayo adi torozi kanye naga a naro naga rodri rodri kine se na tikindra Kristo

3. Teili lo ntu laga alopukolo

i tuwa i kedini laga a larelo ki yu. Ma lepe medrini kedini laga a lare laga ma malaikatalo kpezi-lepelo, trugo adi Kulie lo Ŋun ilo, teili lo lepe laga gbo'di alopuko ilo druga 'belejo ku luŋuli koru. Lepe agbo'da beti kikizi ku yukuwe koru ku torozi naga rodri ma nye kondrini kine. Ku lepe abo nyadru naga a druma naga ma Ŋun kpekindri yi ku Yesu Kristo katanina, nyadru ŋani atikindra teili lo lepelo ayeŋundra a lomunya. Alanguna lepe asulukindra yo'yu na kulia ti pondra na Yesu Kristo, Ŋiro lo Ŋun ilo i kani i yunadru na torozi kanye naga rodri rodri kine ku i tuwa kanye piri i kedini laga a larelo ki yuna.

Katoronyani laga ako'yu torozi kine kaŋo druga lopugo teili ilo adeni adi Yesu akpinya druga asuki yogono lo kakuwa, druga musumari a'beko ku lepe i kenisini ku i mukuzini itro, druga tuwa i kedini laga a larelo ki yu ku lemi lo torozi kaya kine. Kulia ŋani kine atyegu teili lo lepelo a loludu druga lopugo gbiyeri lo lepelo itro 'do. Ma ŋutu ŋanilo kendrini Buku na Ŋun ina lepe amedra mugu katani beti naga ma medrini mugu i maraya katanina, druga yo'yu 'do 'do adi nye kazu akoloki Ŋun giri giri, 'bula 'do nye akokoro kukuzuki ti Ŋun kine koru 'do. Dreliana a'deba lepeŋa a druma koru, lepe druga gbiyoro ku Ŋun yu ku teili giri ku ŋolita itro. Yesu druga mizu nyoga ku lepeni. Nyadru na Ŋun ina ku teili lo trotro lo lepelo druga lulubo ku lepe i teili yu igbonaga lepe gbo'di ayo adi rima ti Yesu, Ŋiro lo lepelo kine se na toke'ya yi i torozi kine katani giri. (1 Yoa. 1:7). "Gbeki teili lokiye kuweni po Ŋun, 'delaki yuka naludu naga na to'dirina kuwe teilini." (Sau. 51:10). Kulia na Wuwuro ti Ŋun kine akulia 'do: " 'Bo ŋutu laga ma na nyolani ku lepelo nye ilo de: ŋutu lo ro'bozu mugu, lo drelia ku torozi, lo kuga kulia kuwe kinelo." (Is. 66:2). Yuka Nakiyena ina takindra lepe kulia ti Yesu kine soso, i suga na teili lo lepelo adi, "Ŋirolo (ŋirona), gbo'di ku teili logo, torozi konu kine a 'diya." (Mat. 9:2). Ma lepe medrini kedini laga a larelo ku rima ti Yesu naga ma 'bukozini i kedini ki yu kine ina, ma lepe rugini adi Yesu akondra de ku lemi lonye ina, atikindra lepe ayo'yu adi Yesu a'dokoro tomoni na

torozi kanye kine a 'diri, igbonaga Yesu a'dumara dreliesi kaya kine azo, ku lujulio kaya kilo itro. (Is. 53).

Yuka Nakiyena ku nyadru na Njun ina itizu teili lo ntutu laga Yesu atoke'ya azo ilo. Ku lepe gbo ku rugo na Yesuna, lepe yo'yu a 'diri adi torozi kanye kine a'diya kaŋo, kuwade teili lo lepelelo igbo'da trotro ku naga ma lepe dendrini adi rima ti Yesu, Njiro lo Njun ilo kine atoke'ya nye i torozi katani giri ina. (1 Yoa. 1:7). Aru a 'diri adi ntutu gele gele laga arugo Yesu ilo ka'bi ku karaki, 'bo ma gbo'da ku ru naga ani lengana. (Yoa. 3:16). "Ku Kristo katani yi adake ku rima ti lepe naga a 'diyeta ti torozi kaya kine. (Efe. 1:7). Ki'beŋa naro ti mugu kine gbo'di akolokindro piri na nyadru i tikindra na mugu ku ru nanyena ku Njun ni ku i konakindra na lepe lo nyadru yi a kayolo kita. (1 Yoa. 4:19).

Kuwade i ina kodudo de katani yi amedra adi gboronja laga ka'de ka'de lo kpeza torozi kilo ko gbo'di alupodru kaŋo i teili lo lepelelo kata yu. Kodro mngbana Satani ani nyadru kolokindro piri nanyena. Lepe metadru i teili lo ntutulo kata yu ma nye kodro lubo 'do. Ku kine kulia de Mata Yesu tepizo yi adi ti yi gbo'dini ku konye, ku maka na Njun mu luŋa. 'Do ku yi gone kاسوبيini lo kulialo ma lepe wowoke kaya lagani. (Yak. 4:7).

KODUDO NAGA A TOGI INJMANINA

Ina kodudo de kpeza Kristayo laga ariondru teili lo trotro laga soso ku rite naga ku tuwa na Mata lika laga a Kariteni Yesu Kristo ilo. Njutu njanilo ani pupudya mugu ku le'de njo uye, "njolo a kedini lo 'bekoni Kristo ilo ka'delo." (Gal. 6:14). Yesu atuwa i kedini laga a larelo ki yu, "ma yi ku tatuwa i torozi, ma yi ku gbo'da zoru i logbiye lo'buloni." (1 Pet. 2:24). Ku yi gbo'dini a ntutulu ti Kristo laga atatuwa i kulia ti ka kineni kilo. Yi ataki kukuzu adi ti Yuka Nakiyena 'dolaki yi kuwe, "ka'bi yi ku kokonu be naga ma ki'beŋa ti ina mugu de kine nyadrinina." (Gal. 5:16,25). I ina kodudo na teili lo ntutu de katani akpekindra yi

Tuwa naga ku
Kristo kugelena.
Rom. 6:6

“Bo ta atatuwa azo,
'bo ru nasuna a'dana
ku Kristo kugele ku
Ŋun katani.”
Kol. 3:3

4. Tuwa naga ku Kristo kugelena

ziki'di laga ma Mata Yesu torakini i muguni ti bongola ti lepe kine ayokoyi kaŋo ina, ku sokote na kpinyani lepeja ku troro na pele ina. Lepe atiki rope na torozi kaya kine, igbonaga "Rope na toro na toruzo yina atiki lepe, 'bo yi aru ku roro'di na lepena." (Is. 53:5). Herode ku katiyu kanye kilo a'dadru lepe. Ku ko laga akpindra lepe, ko druga sukindro yogono laga lo kukuna ku kakuwa ilo ku lepe i kuweni ku teriŋi – i piri na sukini yogono laga a lo tumata ilo. Lepe druga tiki keli kanye keni lo lutatelo i piri na ture lo tumatalo, ko druga ruguŋo ku lepe i koŋoni, druga 'dadru lepe adi, "Mata lo Yahudilo, sene lolu!" Druga yagu kamula kine ku lepe i konyeni, druga ninundra kelina ku lepe i kenini, druga bidro kuwe lo lepelo ku keli ŋani. Ku ko laga a'dadru lepe a naro deŋa, ko druga zonga lepe i 'begu na lepe i kedini mugu. (Mat. 27:27-31).

Ŋutulu ti Kristo kilo ko redri kata laga bita magu ŋun. Ko utu i nyosu na Momore Nakiyena, ko welo wirito i purani na ŋun, 'bo kpe, ku konesi kasiko naga a naro kine ko 'begu Kristo laga a Kariteni lasiko i kedini laga a larelo ki yu 'do 'do. (Ebe. 6:6). "Ŋutulu lo takindra na adi, 'Mata, Mata,' kilo ko aka lubo giri i tumata na 'dikonani, 'bo ŋutu laga lo kondra beti naga ma Monye lio laga i 'diko yulo ma nyadrinina." (Mat. 7:21).

I ina kodudo de katani yi romoki i medra na zuru lo Yuda lo 'delani riyelo. Yuda ŋani nye lo nyokindro Mata Yesu mundrara ilo, atogbodru lepe ku riye naga meria musala kine, igbonaga ki'be na riye ina alubo ku lepeja i teili kata yu, atikindra lepe ayoyolozu na kulia ŋani kine du. 'Do talana ku maaroki, ko a kapa laga ma kamoka ti Yesu kilo yakizi kuwazeni kilo. Zege lo rieni riye kilo ko agumbini bongola ti Yesu kine kuwazeni ma se dendrini kugbo ŋa lo i'dumadru bongola ti lepe kine yana. "Ko akodya bongola kuwe kine kase dridriŋini, ko agumba bongonona ku zege." (Sau. 22:18). Ko aragu kapa ti Yesu kilo giri, 'bo ko a'biye ku Yesu lepe, ko adi, "Yi a'biye ilo ŋutu de, ka'bi ku gbogbo'da a mata lika." (Luk. 19:14). Ŋutulu ti mugu na rima

kilo anyari rukundro na koŋo na'bu naga na ŋiyu ku ŋun yuna, beti kudu ku kolo na sa'yu a na'buna, 'bo ko aku nyari tikindra na 'beri i konakindra na ŋun kita beti a Mata lase. Ŋutulu rodri kilo nyadru adi ti ŋun loke se i baŋesi naga a naro ku i dreliesi katani 'du.

I kodudo katani goro na trukokindro yi adi katiyu kilo ko atyegu merete lo Yesulo, "wuleŋa gele rima ku pio druga poki i lupundro." Ti inga sukurilo aku sira, Petero arenya Yesu luŋa musala, i bo ŋanina lepe alopugo teili druga poki i gbiye koru. (Mat. 26:69-75). Do ŋona kpekpeza adi do atikindra teili lolulo ku Yesu Kristoni ku kulia naga mo do tazini kine, ku konesi konu kine itro ya? Kugbo do gbo ku yukuwe adi ka'bi ŋutulu kilo ku dendra kulia ŋani kine ya? Yesu akulia adi, "Ŋutu gele gele lo kulia adi nye a ŋutu lio ku ŋutulu kilo i koŋoni ilo, na 'do ikokonakindra lepe de ku Monye lio laga i 'diko yulo i koŋo yu. 'Bo ŋutu lo renya na ku ŋutulu i koŋoni lo, na 'do irerenya lepe ku Monye lio laga i 'diko yulo i koŋo yu." (Mat. 10:32,33). Yesu akulia 'do adi, "Kugbo ŋutulo ani 'dokodru kedini lonye laga a larelo i kepodru na bo niona, lepe ani zuki na." (Mat. 10:38). Ŋutulu laga Yesu atoke'ya ku rima kanye kine kilo a ti koŋo na'bu!

"Yesu Kristo a Mata,
Arema ku kulia kaa,
Yesu ritu na itro,
Lalane na ku rima,
Lalane teili liolo
Tiki na teriŋi itro."

KODUDO NAGA A TOGI MUKANANA

Ina kodudo de kpeza teili lokiye laga atokela lo katoronyani laga arite ku 'busa na'bu naga a drumu na ŋun ina ku ediyo lo lepelelo itro. Teili ŋani lo ayeŋundra a Kadi naga mngba na ŋun, a 'ba

Nyadru
Nyola
Teili lo trotro
Teili lo to'diri
Gal. 5:22,23

Teili lo'bu
Kulia na'bu
Teili lo mada
'Ba pura na mugu
Teili lo payini kulia
ti mugu kine.

5. Kadi na ŋun ina

lo Ŋun laga a Monye, a Ŋjiro ku a Yuka Nakiye be naga ma Mata Yesu Kristo saranina. "Kugbo le'de ŋutu laga anyari na, lepe isosobu kulia kuwe kine, 'bo Monye liolo inyanyari lepe. Yi ipopondra ku lepeni i kukundra na piri naga ma yi gbo'dinina kasi lepe." (Yoa. 14:23). Ŋun lo tikindra ŋutulo sopona, ku koŋo na'buna i 'biludru na lepe ki ku Yesu Kristo. (Luk. 1:52). Teili lo ŋutulo ayeŋundra gbo'di a ka'di na Ŋun naga mŋgbana. Kulia naro kine arikozi kaŋo. I piri na gboronja ka'de ka'de laga ma Satani, laga a monye to'burelo 'dolakindri ko kuwe a mata lasiko kilo, yi gbo'di medra Yuka Nakiye naga na to'dirina nyena si'da i teili kata yu. Gbo'di ani gbo'da a piri na troruni torozi, gbo'di teili ŋani ayeŋundra a kedini kuwa a melesi na'bu naga na trora konye koru ina. Lepe troru konye ti Yuka Nakiye kilo se kilo de: Nyadru, nyola, teili lo trotro, teili lo mada, teili lo'bu, kulia na'bu, teili lo to'diri, 'ba pura na mugu, ku teili lo payini kulia ti mugu kine, ku konye ku'de lo tikindra Ŋun nyola ku ŋutulu giri itro kilo. (Gal. 5:22-23). Lepe ayeŋundra gbo'di a keni na zabibu lo rada konye soso ilo. Zabibu laga mŋgba ilo ilo Mata lika Yesu Kristo. Ŋutu ŋanilo radi konye mu luŋa gbandra ya? Igbonaga lepe ilo ku Yesu Kristo kata, 'bo Yesu Kristo 'do ilo ku lepe katani ku kulia ti lepe kine itro. (Yoa. 15:1-10). Lepe atozore ku Yuka Nakiyena, tikindra lepe atiga gbiyeri lo ŋutulo ku ki'beŋa ti lepe kine itro, i tatuza na lepe. (Gal. 5:24). Yuka Nakiyena na 'dolakindra lepe kuwe, tikindra lepe ani tika ku ki'beŋa ti mugu kine. (Gal. 5:16). Lepe gbo'di ani si'da ku kulia naga ma nye medri, kuwa yingi, kuwa yo'ini kine uye, 'bo ku rugo, igbonaga "tika naga na tikanani ina ka dena nye naga a rugo nikana." (1 Yoa. 5:4b). Lepe gbo ku lidra na mugu ku yendru, 'bo lepe arumbi teriŋi ku naga ma lepeŋa 'delakindri teili adi Mata likalo Yesu Kristo ipopondra wule ina. Lepe si'da i nyadru na Ŋun ina kata yu, nyadru naga a na paratra paratrana.

"Koŋo na'buna ina i ŋutulu laga ku teiliko a lokiye kilo, igbonaga ko imemedra Ŋun ina." (Mat. 5:8). 'Dibani kodro ku Mata laga Dawidi a korine, ku alangu mero kanye kilo giri kpe, lepe adeni

adi moro naga a druma koru ina nye naga kanye teili kata yu ina. Be naga lepe ayo tomunye nanyena a drumana, lepe amagu Ŋun de, "Gbeki teili lokiye kuweni po, Ŋun, 'delaki yuka naludu naga na to'dirina kuwe teilini." (Sau. 51:10). Ŋutu lo romoki toke'ya teili lonye de 'bayi. Ŋutu lo romoki 'delakindra teili lokiye kanye kata yu 'bayi 'do itro, gele'du ti lepe pondrini ku Ŋun ni ku lopuko na teili naga mngbana beti naga ma Dawidi kondrinina, ti make Ŋun ma tikindra lepeŋa teili laga a loludu kanye teili katani. Ŋun nyadru koru ki nye kone kulia naluduko konu ru katani. Ku do modyu kukundra na ru nonu naga a naro koru; na puru beti bongo naga aota ku mundri, naga alenga munyu munyu kaŋo ina ku 'bu'busi nonu, ku teriŋi nonu lepe ku naga mo do sarakindri kuliata rodri ku Ŋun ni ku kutu ka'delo ina kpe, kondra naga dena ani romoki 'delakindra teili lolulo a piri na romoki a nakiye naga ma Ŋun si'da kata yuna tro uye. 'Bo Ŋun nyogonja i logu na do, igbonaga lepeŋa akulia adi, "Na i'i'iza ta ku pio naga a nakiye, 'bo ta itotokela kasu gbo'da naga 'ba kekelina giri, 'bo na itotoke'ya ta i ŋo kasu lo kepa i teminio kilo katani giri. Na ititkindra ta teiliko laga ka'de, 'bo na i'delakindra ta yoyolozu naludu. Na i'dutundro teiliko kasu lo guguli beti ŋoropo kilo kasu 'berini kaŋo, 'bo na itikindra ta teiliko lomunya i piri ŋani. Na i'delakindra yuka niona kasu katani i tikindra na ta i kondra be na lokukuwe kuwe kilona, i gbo'da go i kondra beti na ŋeresi kuwe kilona." (Eze. 36:25-27). Kine de bele a kulia ti Tomore Naludu naga ma Ŋun tikindri yi ku kiko lo Yesu Kristo Ŋiro lonyelo kine. I ina kodudo de katani yi amedra 'do malaikatalo akpeza mugu 'do. Malaika kilo agela i tizu na ŋutululu laga lo sobu Matalo kilo, ku i ninundra na ko i kuliata naga na romoki tukarakindra na ko kine kata yu. (Sau. 34:7; 91:11; Dan. 6:22; Mat. 2:13; 13:39; 18:10; Kon. 5:19; 12:7-10).

Kasosoyini lo kulialo kata i ina kodudo de katani. Lepe ilo lira i teili nyogani, nyadru koru i libo 'do kanye piri na kazuna kata yu. Ku kine kulia de yi atepiyo ku teriŋi adi, "Tineta ti 'beri,

gbo'dita ku konye! Igbonaga miriku lasu laga a kasosoyini lo kulialo ilo woro be kemuru lo rumo i ga'yu na njutulu laga ma lepe ku nyosuni kilo ina. (1 Pet. 5:8). Luṅa rodri lepe wudra mugu beti malaikata lo pararalo i luluga na ṅazi ti ṅJun laga ani yoyolozu kulia kine soso kilo ku kulia ti ki'beṅa ti ina ka de kine. Lepe modyu 'bo'boliza na njutulu laga ṅJun anyumundro kilo kuwa roromoki ku awulutu lonyelo. 'Bo kpe, ku yi lo goza kasosoyini lo kulialo lepe iwowo ke kaya lagani. (Yak. 4:7).

KODUDO NAGA A TOGI BUKIYENA

Ina de a kodudo na luṅuli koru, a na njutu laga lo yitozi bo ilo. ṅJutu ṅani koyita lo lepe laga gelelo asulukindra 'diza na mugu i kpeza adi lepe asulukindra likaki, ku i toto i gbiyeri lo lepe lo tokristayolo katani, 'bo koyita le'delo lu i kulia ti ka kine ki yu 'ba yukuwe, ku i nyadru na ko. Parara naga ku lepe katani ina asomuko, 'do kapazi laga ku lepe i teili kata yu lo kpeza adi lepe arugo 'dogu na luṅuli seku Kristo kugele kilo a'do'do ka, 'bo ko ani lira soso uye. Modruzi naga ka'de ka'de kine alonga lepe gbiri, 'bo lepe asuluza rukundro na karaṅa i piri na resaleni ko. ṅJutu ṅanilo gbo'di ani yinga roro lo ṅJun ilo. 'Bo asuluza genga na suwo i yinga na togolesi ti kasosoyini lo kulialo naga a ti awulutu kine ku saresi ti lepe laga a ti to'bure kilo. 'Dia kodro ku lepe woworo 'duu i kanisa yu de kpe, lepe ilo kpeza nyadru nanye na nyarani kulia ti ka kinena ka'bi ku pupuru, lepe kpeza mugu beti njutu laga a lo ṅJun ilo. 'Bo kpe nyadru na nyarani ṅJun ina asulukindra likaki ku lepe i teili yu. Lepe ayenundra ku teiliko mure. Lepe asulukindra biro ku kulia ti ina ka de kine, 'do lepe leleṅozu 'burena adi nye nyadru ṅJun. Gbo'di ani 'dogu kedini lonye laga a larelo ku nyola uye, 'bo gbe'di ayenundra a kapatio laga tomoni laga lepe ani nyadru 'dokodru ilo. Rugo na lepena asuluza dodonga na mugu, lepe ani mora seku ṅJun i maguna kata yu, ayenundra 'ba yoyolozu, ani rambu 'do sakaye lo teili lonyelo gbo adinyo ku ṅJun i konye yuna. Mada mada lepe atikindra kasosoyini lo kulialo piri, ti rumbi adi lepe

6. Teili lo ntu laga aluluka ku atokodya mugulo

ilo momondru ku lepe i teili lagani i loga na lepe. Njutu njanilo gbo'di ani gbo'da ku nyola i mora ku nazi laga mgba ti Njun kilo kugele, alanguna nyadru mora ku katoronya kilo.

Kpenyati laga ku kote a lo tayalo, trugo adi sisija na 'berina, asulukindra ga'yu na kiko ma nye libini i teili kata yu 'do. Le'de so lepe abonjo adi nye rite ku 'busa na'bu ka'delo, druga yendura a Kristayota laga a kapurani lo mugu. Mata na yawana asulukindra kpokpogu na kaakutuna ku teriji ma nye libo 'do. I baje ne'de kasosoyini lo kulialo takindra lepe adi kugbo i luja lo tokomona naga a drumana, ku lepe nyadru mozu kasi worisi kanye laga a katoronya kilo luja gele 'du de, roromoki. Ka'bi lepe ku rarami ka'de, adi lepe 'baka na teriji kuwa a nule. Kasosoyini lo kulialo takindra lepe adi toro 'bayi, aka kokorozu gbiyeri lo lepe laga i yuka kataniloni uye. Yoyolozu ku ki'bera ti mugu kine asuluza kondra na kita ku lepe katani. Le'de so lepe poki i nyola i tatazu na kulia ti yukuwe kine ku wayata, i memedra na kodudozi naga a naro ku a ti yukuwe kine 'do 'do. Lepe gbo ku nyola ku tomoro na njutulu loro kilo, alibo i gboza kasi karaña i disiko kata yu, kugbo i pirito naga a naro ti nyola na ina ka de kine. Lepe rugo togole lo kasosoyini lo kulialo adi ru na njutulu naga ma Njun tikindri ina gbo de, adi toro naga gele'du ina ani gbo'da a naro uye.

A 'diri kugbo kpenya ti droru naga a naro kine naga miyundro nijoro kaya kuweto ki yu, yi ani romoki goza ko uye. 'Bo kugbo yi arugo adi ti ko 'dugi kadizi kase kine kaya kupi katani, i gumba na katilo kase naga a konesi naro kine, yi gbo ku kulia. Ku yi atikindra Satani lo'do lika laga 'baziñalo, lepe imomo kenilo ku teriji i pikodru na yuka nikana yendru i suburi lo kima lo kobu paratra paratra lu kata yu. Ku kine kulia de Njun lo tepizo yi ku teriji adi ku yi wokike kaño i ki'bera ti to'bula kine, ka'bi yi ku bibiro ku kulia naro kine, 'dia kodro ku kulia nani kine kpeza 'beri ku 'bu'busi naga adinyo kaya konyeni kpe. Wokini ku Yesu yu, lepe laga a Katiyuni lo tiga kasosoyini lo kulialo.

I ina kodudo de katani yi medra le'de njutu itro lu tyegu teililo ku wale. Kine kulia de trugo kulia ti njutu laga lo 'dadru ku lo goza kulia ti Kristo kinelo. Njutulu laga de kilo tyetyekozu teiliko ti njutulu ti Kristo kilo i tikindra na ko luḡuli ku sosozu nasiko na kuliata naga a ti to'bure kinena. 'Bo teili laga akodya mugu murelo i'du'duki wuleḡa ku ina sosoyi na kulia de. Njutu ḡanilo sulukindra kuze na njutulu alangu kuze na Njun. Igbonaga lepe kuze kulia naga ma njutulu kilo tataazi kugbo ma kondrini kinena, lepe ayenundra a upiye lo njutu, i kolodru na Njun pazo. I luḡa laga ma kulia nago kine yenundrini ilo, kugbo i luḡa laga kapa lo nyara lo 'delakini teiliko kilo ma likini kaḡo ilo, ḡomana ku kata lo potrorulo libo ku njutu ḡanilo i teili yu wuleḡa. Kuliata ḡani kine ilibo ku lepe i teili kata yu ku terinji. Munu laga loro lo yuyulelo puru i luḡa laga ma ku'de njutulu rumbini koḡo na'bu koru i rodru na lepe i libo tali ku lepe i teili kata yu, i ḡazu na kiko lowala lo libini ḡmoza ku kuwe loro ku lepe i teili kata yulo.

Mata Yesu kazu akulia adi, "Gbo'dita ku konye, magita magu, ka'bi ta ku lubo i luluka kata." (Mat. 26:41). "Kugbo le'de njutu laga arambu adi nye ilo lira soso, ti lepe gbo'dini go lepe ka'bi ku 'duki." (1 Kor. 10:12). Ku yi ani 'delakindra teiliko i kine kulia de kini i rugo na ko ku teili gele uye, nyadru na nyarani riye ina ililipundro kaya teiliko katani ku yi aku trimu. Ti yi sone kapazi giri ti moro ti Njun kilo, ma yi ku lirani i goza na toḡulupa lo kasantoyini lo kulialo. (Efe. 6:11-18).

KODUDO NAGA A TOGI BURIONA

Ina kodudo ke kpeza teili lo njutu laga ayitozi i bo ilo. Kazu njutu ḡanilo alubo i parara kata yu 'bo awangu 'doke lo 'dikolo, anḡarundra Yuka Nakiyena 'bo kpe, druga ko'yu rugo nanyena. (Ebe. 6:4). Ina kodudo de romoki kpeza teili lo njutu laga kazu aku lopugo mugu, kugbo laga aku tikindra mugu ku Njun ni ilo, 'dibani kodro ku kulia ti to'diri ti Kuu Na'buna kine atiki kugbo

7

7. Teili lo ntu laga ayitozi i bo kuwa
laga a lo kuwe drumalo

akpeki ku lepeni kpe. Njutu lo 'delakindra teili lonyelo a logo ti Njun lo kulia ku lepeni ilo iyeyenjundra a loro 'do 'do, 'dibani kodro ku lepe modyu lopugo na mugu a lo'bu kpe.

Yesu lepe ku mugu atazu kulia ti njutu lo yitozi bo kanye torozi kata yu ilo de. "Ku yuka naronu naga alupodru kajo ku njutulo i muguni, lepe iwoworozi i ka naga atetiona kata yu i galadru na piri naga a yuketa. Ku aku rio druga kulia adi, 'Na lu yitozi bo i kadi nio naga ma na lupundri nu.' Kugbo lepe laga apondra, lepe ku rumbi kadina ariya, a'boriya itro. Lepe druga tu ku zakindra mugu ku'de yukala burio naga a naro alangu nye kine. Ko druga lubo kata yu, druga si'daki yu. "Gbo'di gbo'da na lepe na bona a naro alangu naga na 'berona." (Luk 11:24-26). Kulia na guguma naga a 'diri kine akondra 'beri kasikoni adi, " 'Diolo ayite bo kanye zayini, 'bo njote na wurina 'dia kodro atukuwe kpe lepe iyite bo i 'odra na mugu i wo'do'do katani 'do." (2 Pet. 2:22).

Kine Kulia na Wuwuro de kpeza kulia ti njutu lo yitozi bo ilo kuwa katoronyani laga aku lopugo teili ilo. Kulia naro kine ku tonjulupa nasikona kine kugele alubo ku njutu njanilo i teili yu, i gbo'da a mata lo 'dolakindra lepe kuwe. Koro na njutu njanilona romoki kpeza kulia naga ku lepe i teili yu kine. Nyadru ti Yuka Nakiye naga na puru beti a'buguti a mukulia ina koloki teili njanilo, igbonaga kulia naro kine seku Yuka Nakiyena ani romoki si'da kugele.

Teili lo njutulo ani romoki gbo'da a ka'di na Njun ku i banje nagele a piri naga a 'daneta na Satani uye. Ku kine kulia de malaikata laga a Kulie lo Njun ilo alupodru ku lunjuli laga a druma. Lepe metadru bo yu 'do 'do igbonaga lepe nyadru njutu njanilo ti lopukeni beti njiro laga lo yite bo ku monyeni lo njyu i ka naga pazona yu ilo. Njiru laga lu de nyadru koru yimo ku koko'bo naga ma wuriyo kilo nyosuni kine, 'bo njutu laga lo tikindra lepe kapa 'bayi. (Luk 15:16-18). Ku monyo amedra adi njiru lonyelo alopugo

teili azo, lepe a'diza torozi ti lepe kine druga rukodru lepe ku nyola koru.

I ina kodudo de katani teili njanilo aku kpeza lopuko na teili laga mngba uye: 'Do aku lopukozi ku Njun yu uye, aku rugunjo ku Yesu i mukuzini i magu na 'diya na torozi kanye kine uye. Dendra na lepe naga i teili kata yuna akokorozu mugu, be naga anyeta ku witi laga kamakana. Gbo'di ani kita uye. Suwo ti lepe kilo ani yinga lunje laga ma Yesu lungini lepe ku teili lo trotro ina. Konye ti lepe kilo ani romoki medra drili naga a nagulu naga ku lepe i mukuzinina. Ani gbo'da ku yukuwe ku naga ma lepe gbo'dini i torozi kanye kine katani 'duuna. Satani ayenundra, agbi'diki a mata ku lepe i teili kata yu, beti mata lo gbi'diki kanye si'de ki yulo. I baje ne'de lepe romoki i sisinga na mugu a 'busa adi nye puru a lo'bu, 'do nye a njutu laga lo kondra kulia naga a na'bu na'bu kine, beti nana adi nye a njutu laga lo rugo kulia a ti Njun kine sosolo, ti derengi lepe gbo beti gulo naga a'boriya ku ibe ina, na "puru a nakiye kanoni, 'bo katazi kasiko kine atozore ku kuyu ti opuo kilo ku kapa laga a mundri kilo giri." (Mat. 23:27).

Satani, monye lo to'burelo alubo i piri na Yuka Nakiye na kulia ti to'diri ina. I ina kodudo de katani gboronja giri gele gele ku torozi giri gele gele gbo ku yuka naro nanye lepe. Yukala naro nani kine aninara teili lo njutu njanilo. Lepe nyadru kodro ku nye lakara mugu i kenisi ti yukala naro na sasandru nye kine de katani kano, 'bo kpe, ko atodya lepe tri tri. "Njutu lo 'dadru kulia ti kukuzu na Mosena ilo nyelo ituwa 'ba ediyo ku bo na kulia naga na 'doru njutulu mure kugbo musalana. Kuwade njutu laga a'dadru Njoro lo Njun ilo, lo rambu rima ti tomoro naga na toke'ya nye kine a 'busa, lo momorozi Yuka na 'busa na'buna ilo, nyelo njerakini rope na toro naga a druma koru arodrua." (Ebe. 10:28-29; 2 Pet. 2:1-14).

Wori lio laga ma na nyadrini ilo, ku ina kodudo de akpeza teili

lolulo soso, troru gbiyoroni ku ŋun yu wuleŋa ku teili lolulo giri po! "Lepe gbo ku teriŋi i ritundro na ŋutulu lo pondra ku ŋun ni ku kiko lonyelo kilo paratra paratra,." (Ebe. 7:25). Lepe romoki i 'diza na torozi kine giri, lepe 'do nyanyari kondra deŋa itro ku do laga apondra ku lepeni ku lopuko na teili naga mngbana. Ku do arugo adi ti Yesu kone deŋana, lepe romoki i goza na Satani ku yukala ti lepe naga a ti mude kine itro giri, i rikodru na ko konu teili kata yu kaŋo. Pondri ku Yesuni be na ŋutu lo rima lo pondra kazu ku lepeni, druga takindra lepe adi, " 'Ku do anyari, do roromoki toke'ya na.' Yesu druga gbo ku ediyu, druga riodru keni lonyelo, druga 'bo'yu lepe, akulia adi, 'Na anyari, gbo'di a lokiye.' " (Mar. 10:40-41). 'Bo ku do a'delaki teili lolulo i guguli a logo logo 'duu, ku do nyadru mudena arodru pararana, yendru ku logu 'baya konuni igbonaga do lo nyumundro tuwa i piri na ru, igbonaga "ropeta ti toro kilo a tuwa." (Rom 6:23).

KODUDO NAGA A TOGI BUDRONA

I ina kodudo de katani yi medra katoronyani laga kazu ku teili a logo laga ako'yu rambu nanye na kipizini Kristo ina, 'bo lepe ilo mugu na lepena gbo ku miye druma koru, 'bo teili lo lepelu azore ku kuze na tuwana. Tuwana (Kuyu ti opu kilo) ayeŋundra ku lepeni rugbu i luŋa laga lepe aku yo tro ilo katani. Nyola naga ku kulia naro na 'bo'boliza lepe kazuna aliki kaŋo. Kulia na totokuzendru naga a rope druma na toro ina na koloki ku lepeni 'du. Miye naga i Suburi lo kimalo kata yuna nyena sulukindra tomizo na lepeŋa. 'Dia kodro ku lepe nyadru koru magu na ŋun kpe, lepe arumbini adi mora nasiko naga seku ŋun laga a Kanyare, laga ma lepe redrini ku baŋe a nazo ilona gbo'di ayeŋundra a nago koru. Worisi ti lepe kilo ayeŋundra a kuzeniko i lira ku lepe i gbolo lagani, 'bo 'do suka na teili naga kodro ko nyadru tikindra lepena ayeŋundra gbo'di 'ba logu. Tokorine na lepena ani romoki tikindra ru na lepena i yeŋo, ani romoki i ritundro na yuka na lepena, 'do ani romoki i 'dotodru

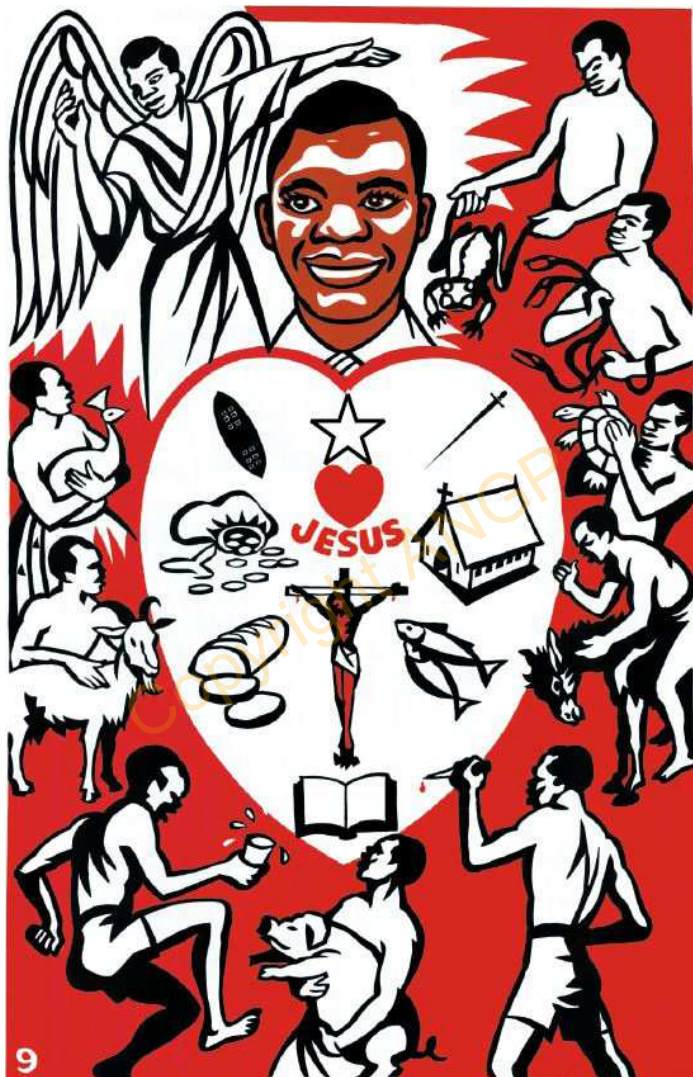
8. Kulia na nderaki katoronyanilo kine

na lunjulo laga ku lepe i teili yu kilo kaŋo. Ani romoki i tikindra na teili lonyelo i ga'yu na Ŋun, igbonaga Satani ani ŋakindra lepe kiko laga gbonja lo konani de ina.

Kulia kine giri naga kazu ma lepe nyadri ku 'delakindri teili kini kine puru beti ko gbo'di kine 'dadru lepena. 'Dia kodro ntutu laga lo yugu lepelo kuwa ka'dola ti kuwe ti kanisa kilo ani romoki logu lepe uye. Kazu lepe a'biye ku nyadru na Ŋun ina, kuwade lepe atika i ŋedya na Ŋun na kuliana kata yu. Lepe asuluza dendra a 'diri adi. " 'Duki naga i keni lo Ŋun laga zorulo ina a kulia ti tokuzendru koru." (Ebe. 10:31). Kazu lepe ayo'yu adi nye buloni ku tikindra ru nanyena ku Ŋun ni i luŋa laga a lo'bu kanyenilo, kugbo kanye tuwani ti inga nye aku 'dooro, 'bo luŋa ŋanilo gbo'di arosodru azo. Ŋutulu rodri rodri tatuwa wule wule ti ko aku rumbini koŋo na'bu naga na lopukozini ko ku Ŋun yu, ti ko aku 'dooro. Kuwade a kulia drumala i ga'yu na Ŋun ti lepe ilo nyoga. Ŋutu ŋanilo aku yinga kulia ti Ŋun naga na sukani teili, na zowundra rite kine. Kazu ma lepe gbo'dini zoruna lepe aredra 'diza na Ŋun na torozina ku nyadru na lepena itro kaŋo. Kuwade ku lepe laga gbo'di ilo tutuwa, lepe yinga roro lo Kaŋerani lonye lo kulialo, Kariteni laga ma lepe kazu redrinilo lo kulia adi, "Utita kuweni kaŋo, ta ntutulu laga alomo! Lubita i kima naga ani lengana, naga akukunaki kasosoyini lo kulialo ku malaika ti lepe kilona kata yu." (Mat. 25:41). "Ŋutulu kilo giri itatuwa luŋa gele, i bo ŋanina ŋera na kulia kata." (Ebe. 9:27).

KODUDO NAGA A TOGI BUJANA

Ina kodudo de a na karukoni lo gbo'da ku teili laga mngba lo rosoni modruzi ku lulukesi naga kamaka kinelo. 'Dia kodro ku Satani modyu lepe i goto kilo giri, lepe gbo ku teili lo rile yengadru tozo i 'dute. Lepe rodru modruzi kine ku Kristo. Aku tikindra mugu i lo'bure kenze lo ntutu ti Kristo kilona katani ka'delo uye, 'bo ilo wowoke 'duu ku teili giri 'ba kanya. Lepe lu metadru "Yesu laga a katoliriani lo rugo nikana njiyu i suluki yu yengadru

9. Teilli lo ŋutu laga arodrulo

tozo i 'dutena yulo." (Ebe. 12:1-2).

Satani kasi yukala naro ti lepe naga rodri kine ko longa teili lo n̄utu laga ku rugo ilo gbiri, nyadru 'doladru n̄iro lo n̄jun ilo a bada, 'bo ko ani romoki uye. I ina kodudo de katani pura na mugu ku nyara na riye, ku konye lopi ku kuliata ku'de kine itro akpeza 'beri. I piri na kokana yi gbo'di medra drongi, igbonaga luṅa rodri torona kpeza mugu kayani i kiko laga ka'de, lepe 'dandru mugu ku puru kugbo ku kari naga ka'de kine. 'Bo karukoni laga ku konye gboṅalo roromoki tritrimba na kulia naro kine wuleṅa, 'dia kodro ku ko puru beti kulia ti dini, kuwa beti malaikata lo parara kpe, igbonaga Kulia na wuwuro ti n̄jun kine ku Yuka Nakiye na kulia ti to'diri ina 'dolakindra lepe kuwe i kulia ti to'diri kine katani giri.

n̄utu laga ku drikeri na yawanalo ilo gbogboza ku lepe i lagani i modyu na 'bo'bodra na lepe ku kulia ti nyola na ina ka de ina. 'Bo kulia 'baya, karukoni laga mngba laga ayanyakindra mugu ku n̄jun i keni ilo ani zangu ku kulia ku'de uye, igbonaga lepe a'beko i kedini mugu yu seku Kristo kugele i toroni ku i ki'beṅa ti ina ka de kineni itro ina. I kodudo ṅani katani le'de n̄utu kata laga lo tyegu karukonilo ku wale. 'Dadrana ku momoṅuzana, 'da'datazuna ku tokuzendruna n̄iyu ku n̄utulu laga 'ba rugo kilo yu, 'bo luṅa rodri ko n̄iyu ku n̄utulu lo lungu 'beri a karuko kilo yu itro, kine kulia de se na tyetyekozu teili lo karukoni laga mngbalo. 'Bo lepe ani yinga kulia na ta n̄utulu kine, lepe a'delakindra teili lonyelo i yinga na kulia naga ma n̄jun tazini kine 'du. Lepe rambu kulia na ta Yesu kine adi, "Koro na'buna ina kasuni, kugbo n̄utu kilo 'dadru ta, kugbo wowondru ta, kugbo kulia ku kuliata naro giri kasu 'berini ku to'bure ku kulia kuwe kine. Nyolanita nyola, sakanita ku nyola koru, igbonaga ropeta kasu kilo a drumala i 'diko yu ina." (Mat. 5:11-12).

Gbiyeri lika laga ku torolo seku Satani modyu 'duu i tokodya

na dridriji na karukonilo seku nyadru na Ŋun ina. 'Bo lepe romoki kulia ku nyola naga a druma ku lidra na mugu adi, "Ŋa lo itokodya yi i nyadru naga ma Kristo nyadrini yi ina katani ya? Sasanyana kuwa dreliana, kuwa wowonyena, kuwa rileni, kuwa gbo'da naga a pililina, kuwa ŋo lorolo, kuwa reremoyina ya?" (Rom. 8:35). "A 'diri i dridriji na kine kuliata de giri yi kilo tiga koru ku lepe lo nyadru yi ilo." (Rom. 8:37). Ŋutu ŋanilo asozu mugu ku kapazi giri ti moro ti Ŋun kilo, ma lepe ku goza moro na kاسوبوني lo kulialona i luŋa laga a loro lu kata yu, 'bo i bo na morona yeŋadru tozo i 'dute yu, lepe ililira ku Yesu Kristo katani, lo rodru modruzi kine ku lulukesi kine giri. Gbode ku Kristo yi romoki i rodru na modruzi kine, i riondru na yogono laga lo momo'yu, laga aka riŋenilo. (Efe. 6:10-18; 1 Pet. 5:4).

Kasirita lo dendra na lepe naga i teili yunalo gbo ku parara naga a na'bu na'bu naga na momo'yuna. Teili lo lepele azore ku rugo, ku Yuka Nakiyena itro. Malaikata laga a Kulie lo Ŋun ilo toyulukindro lepe koŋo na'bu na ŋmwa a na'bu naga ma Ŋun tikindri ŋutulu laga lo rodru-ku laga ku teiliko ti rile yeŋadru tozo i 'dute yu kilo. "Na ititikindra ŋutu lo tigalo i nyosu konye ti kedini lo ru laga i piri na'bu koru na Ŋun ina kata yulo." "Ŋutu laga lo tigalo, tuwa naga a togi murena aka 'bo'yu lepeni." "Na ititikindra ŋutu lo tigalo mana naga a'dana, na ititikindra lepe ŋurupi lokpe. I ŋurupi ŋanilo kini kari naluduko awuroki." "Ŋutu laga lo tigalo, laga lo kondra kulia naga ma na nyadrini kine yeŋadru tozo i 'dute yulo, na ititikindra lepe teriŋi na tumatana ... be naga ma na lepe rumbini teriŋi ku Monye liolo yu ina." "Ŋutu laga lo tigalo isosoyi de ku bongola nakpe, 'bo na aka zezeza kari ti lepe kine i buku na runa kata yuni. Na i'di'dindra kari ti lepe kine ku Monye liolo i koŋoni ku malaika ti lepe kilo i koŋoni itro." "Na itoyeŋundra ŋutu lo tigalo a ziki'di lo 'biluni kadi na Ŋun liolo. Lepe aka lupodru koŋoni." "Na ititikindra ŋutu lo tigalo i gbi'diki seku na kugele i si'de niona kini, beti naga ma na lepe tigina, druga gbi'diki seku Monye liolo i si'de na lepena kinina." (Kpi. 2:7,11,17,26-27; 3:5,12,21).

Zuru lo 'delani riye laga ku kutu gbonjalo kpeza adi njutu njanilo aku tikindra teili lonyelo ka'delo ku Njun yu uye, 'bo atikindra lepe riye kanye kine itro. Ani kokorozu riye kanye kine ku kikoli loro gbo'di uye, 'bo bele lepe lolokozini lemerika kilo ayu. Lepe tikindra dridrinjita gele gele i meregele ti kapazi kanye kilo katani ku 'doketa kanye kilo ku Njun ni ma kapa ti lepe kilo giri yakiya i tikini na Njun puresi.

Mugatitana ku sumutilo kpeza adi njutu njanilo gbo ku teili lo payini kulia ti mugu kine ku teili lokiye. Ani kokorozu mugu ku mata na yawa uye, kugbo ku nyosu na nyosuto naga 'ba kekeli kine. Ani kokorozu riye kanye kine ku kikoli loro uye, 'do ani odra mugu nanyena i kokorozu na lepe ku 'biza kuwa piko na taba uye, igbonaga lepe adeni adi mugu nanyena a kadi na Njun inana. Ani yakiza kapazi ku'de laga beti bangi kugbo winiko ku'de laga a loro kilo uye. Lepe nyosu nyosuto naga a na'bu na tikindra muguna terinji kine. Teili lo lepelo gbo'di ayejundra a kadi naga a maketa ina. Lepe woro i kanisa yu mu luja, ku sobu koru, 'dia kodro ku kudulo zi, 'dia ku kana lili koru kpe, lepe ani zara. Lepe nyadru magu na Njun ina koru, magu Njun i kanisa kata yu, magu kanye 'ba yu, magu 'do ka'delo kanye kadi naga a totoeto ina kata yu itro, igbonaga lepe adeni adi karukonilo ani romoki 'dudyo kugbo aku mora seku Njun ku magu uye ina.

Buku naga anayi gbonjana kpeza adi lepe bita kendra Bibliana, i yo'yu na nyonyokesi ku togoletu nani kine madaa mu luja. Lepe ilo riondru tobodona ku terinjina, ku runa, ku pararana, ku tokorine naga a druma naga ani romoki tozoyi ina i Buku njanina kata yu. Biblia njanina ayejundra a kima na mukuzi ti leperja kilo, i 'dolakindra na lepe kuwe, 'do a wale lo lepe lo moro laga ma lepe romoki tigrini miriku laga a kasesoyini lo kulialo. Bibliana a nyosu na yuka na lepe na tikindra lepe terinji mu lujana. Lepe a pio na lenga kure na piona a a'ba'banja na toke'ini muguna, 'do a maraya naga ma lepe medrini muguna.

Lepe nyadru koru 'dogu na kedini lonye laga a larelo igbonaga lepe adeni adi ku nye aku 'dokoro kedini njanilo, rope lonyelo igbo'da 'bayi ina. Be naga lepe adeni adi nye anjiye seku Kristo kugele i ru naludu katani ina, druga 'delakindra teili i kuliata naga i 'diko yu kine, ti derengi yoyolozu na lepena agbi'diki tri i kuliata naga yu de kine kini, ani gbo'da i kapazi ti ina ka de kine kini uye. (Kol. 3:1-2). Lepe akukundra mugu i momora seku Njun, lepe gbo beti kedini laga a'utuki kare kutu laga lo trora konye kanye kilo kanye banjeni sosolo. (Sau. 1:3). Lepe a kenita lo zabibu laga mngba lo trora konye koru ilo. Lepe aku deni kuze na tuwana, igbonaga nyadru na Njun na gbo'da a na'bu koru, naga ma lepe rumbini ku kiko lo Yuka Nakiye naga azure ku lepe i teili kata yu ina.

KODUDO NAGA A TOGI MERE GELENA

Yesu akulia adi, "Na laga a njiye a runa itro. Njutu laga lo rugo na ilo, 'dibani kodro ku lepe atuwa kpe, lepe igbo'da zoru, 'bo njutulu giri laga zoru laga lo rugo na kilo, 'baka tatuwani." (Yoane 11:25-26). "Njutu lo yinga kulia na ta na kine, lo rugo Njun lo sunyandro nalo itro ilo, lepe gbo ku ru naga ani lengana, lepe aka njeraki kuliani, 'bo lepe arosodru i tuwa katani, alubo i ru kata yu azo." (Yoane 5:24). Kuze na tuwana kugbo rope na torona ani romoki i tokuzendru na njutulu ti Kristo kilo uye. "Tigana atukarakindra tuwana. Tuwana, tiga nonuna ina ya ya? Tuwana, wiri lolulo ilo ya ya? ... Iyete lo Njun laga lo tikindra yi i tiga ku kulia ti Mata lika Yesu Kristo kine." (1 Kor. 15:54-57).

Njutu lo si'da ku lo woro 'duu ku Njun i nyoga ilo ani gbo'da ku kuze na tuwana uye. Luga laga ma ru na lepena lupodri ilo ku ayenundra, lepe ituwa ku nyola, beti naga ma Paulo laga a lososonyotalo wudrini adi, "Kulia naga ma na nyadri kine se kine de. Na nyadru utu ku gbo'da seku Kristo kugele, se naga troru a na'bu koru." (Fil. 1:23).

10. Utu naga i 'ba lo 'diko naga ku parara ina

Kure na nyarani metani na koŋo na Kristo ina gbo ku karukoni lo Kristolo katani mu luŋa, ku naga ma lepe dendrini adi Kristo atuwa ku lemi lonye, adakundra nye i kulia naro kine kata yu ku tuwa na lepe naga i kedini laga a larelo ki yuna ina. Yuka Nakiyena 'do toyulukindro lepe i yo'yu na kulia na ta Yesu kine adi, "Teiliko kasu kilo ka'bi ku 'do'do 'do'do. Rugita Ŋun 'duu, rugita na itro. Ku Monye liolo i 'ba yu, pirito naga a sakayeta kine rodri na ipopondra 'do i dokundra na ta kuweni, kuwade ma ta ku gbo'da kugele i piri naga ma na gbo'dini nu kata yu." (Yoane 14:1-4). "Ŋo laga ani meta ku konyelo, ku laga ani yiŋa ku suwolo, ŋo laga ani lubo ku ŋutulu i teiliko yu ilo, Ŋun akukunakindra ŋutulu lo nyari lepe kilo ilo ŋo de." (1 Kor. 2:9). Kulia na tatayi ku kutu ne'de naga nide i kani na romoki i kpeza na ka naga i 'diko yu naga ma Ŋun kukunakindri ŋutulu laga lo kebu bo na mukuzi ti Mata Yesu Kristo kilo kuwa na romoki i kpeza na parara ŋanina soso de 'bayi.

Ina kodudo naga a 'dute ina de katani yi aku medra kuyu ti opu lo totokuzendru lo kpeza tuwana kilo uye, bele yi medra malaikata lo Ŋun laga a lososonyota lo lepe ilo ayu. Lepe akukundra mugu i zonga na yuka na ŋutu laga ma Ŋun kendrini mngbalo bo ku Ŋun yu. Yuka ku ru na ŋutu naga kazu adrodrora ina alakazi i mugu naga na tutuwa ina de katani kaŋo. Yuka ŋani gbo'di nu ikiyadru ki yu i lubo i kaakutu na 'diko naga ma Ŋun ŋazini a nawala i makadru na lepeŋa kata yu ina, tozo i yenga ku Yesu laga lo nyadru lepe koru ku lo tuwa ku lepe i kedini laga a larelo ki yulo. Lepe iruruko ku nyola naga a druma yu de ku Ŋun i koŋo yu, 'bo Mata laga a Druma lo lepelu iroroma ku lepeŋa, i pudya na lepe de, "Do akondra a lo'bu do laga a upiye lo'bu, ku teili lo to'diri. Lupundri i nyola na Mata loluna katani." Satani aka gbo'da a mata lo lepelu 'doni, igbonaga malaika kilo 'dokodru lepe ku Abrahama i gedyo yu. (Luka 16:22). "Na druga yinga roro lo kuu i 'diko yu lo kulia adi, 'Wure kine kulia de: Koŋo na'buna ina i ŋutulu laga lo tatuwa ŋiyoro tinade ti ko kilo ku Matalo katani kilo.' Yuka Nakiyena nyena

kulia adi, 'A 'diri koŋo nasikona a na'bu, ma ko ku yuyuka i bo na trereka nasena. Konesi kasiko kine se na kepodru koŋa.' "

TEPIYE NAGA A 'DUTENA

Do laga a kakenani laga ma na nyadrilo, ti Ŋun loke do i tikindra na teili lolulo ku lepe lo nyadru doloni. Tinade lepe lo ma'yu mugu ku do adi, "Lopukeni bo kuweni ku teili lolulo giri." (Nyo. 30:2). Tiki teili lolu laga akanya, laga atika ku luŋuli lo miye korulo ku Yesuni, 'bo lepe i'de'delakindra teili loludu konu katani ku yoyolozu naludu itro. Do lepe ku teili lo awulutu koru, ku 'bo'boli mugu ku lulukesi naga ma teili lolulo nyadrini kine uye, igbonaga "ŋiyu i teili lo ŋutulo kata yu ramesi na tikindra lepe i kondra na kuliata naga a ti konye lopi kine se na kpewundra 'beri kaŋoni." (Marako 7:21). Koloki torozo konu kine, ri'diki mugu i kulia naga soso kine katani, igbonaga "ropeta ti toro kilo a tuwa, 'bo 'doke laga ma Ŋun tikindri kanalo a ru naga ani lengana ku Yesu Kristo." (Rom 6:23).

'Bo do laga atikindra ru nonuna ku Ŋun nilo, " 'depe kulia na tatayi naga soso naga mo do yingi kuweni, mo do ku kepodri bo nasikona kine tritri, ku rugo, ku nyadru naga ku puso naga ku Kristo Yesu katanina." (2 Tim. 1:13). Ku kine kulia de Paulo awudyo adi, "Na adeni Ŋun laga ma na rugi ilo, 'bo na alidra mugu adi lepe roromoki i tizu na ŋo laga ma na kolokindri lepe i ritalo yenadru tozo i lu luŋa de kata yu." (2 Tim. 1:12). To'durodri mugu ki yu ku rugo nonu naga ku Ŋun katanina, make Ŋun ku teriŋi na Yuka Nakiyena, tine ti mugu i nyadru na Ŋun ina katani, i metadru ku Yesu yu, lepe laga a kiko, a kulia ti to'diri, ku a runalo itro. Lepe a Mata lika laga lo iyite wuleŋa i dokundra na ŋazi kanye kilo "lepe a Mata lo mataki, Druma lo drumalalo." (1 Tim. 6:15).

"Ti Ŋun purani pura, lepe laga lo tizu ta adi ka'bi ta ku 'do'do,

laga lo romoki tolubo ta kanye kono yu i mo'yuna kata yu ku nyola ilo. Nun laga gele, laga a Kariteni lika ku kulia ti Yesu Kristo Mata likalo kinelo, ti purani pura, ti gbo'dini ku todroma, ku teriji na tumatana ku teriji giri be naga kazu i suluki yuna tinade, paratra paratra. Amena." (Yuda 24,25).

Nutu gele gele lo kondra toro ilo, nye lo kokorozu kukuzuna. Torona a kokoreyi na kukuzuna.

Ta adeni adi Kristo kazu apuru i yunadru na torozi kono, 'bo toro 'bahi ku lepeni.

Nutu gele gele laga lo saka ku lepe katani ilo ani kondra toro 'duu. 'Bo nutu gele gele laga lo kondra toro 'duu ilo aku medra lepe, aku deni lepe.

Nhazi kilo, le'de nutu ka'bi ku 'bo'boli 'bo'boli ta. Nutu laga lo kondra kulia naga soso kinelo, nye lo gbo a nutu laga mngba, beti naga ma Kristo gbo'dini a nutu laga mngba ina.

Nutu laga lo kondra toro 'duulo nye laga a lo kasosoyini lo kulialo, 'bo njiyu i suluki yu kasosoyini lo kulialo kondra toro. Ku kine kulia de Njoro lo Nun ilo apuru ma lepe ku tukarakindra konesi ti kasosoyini lo kulialo kine kono.

Nutu gele gele laga ayune ku Nun ilo ani kondra toro 'duu, igbonaga nyomo ti Nun kilo kilo ku lepe katani ina. Lepe ani romoki i kondra na toro 'duu, igbonaga lepe ayune ku Nun ina.

Ku kine kulia de nhazi ti Nun kilo tritrima ku nhazi ti kasosoyini lo kulialo kilo. Nutu gele gele laga ani kondra kulia naga soso kinelo, ku nutu laga ani nyadru lunase lonyelolo, ko ani gbo'da a ti Nun.

(1 Yoane 3:4-10).

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, tablettes, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coração do Homem" é obtido em mais de 538 línguas e dialetos falados em todo o mundo, a saber: (África, Ásia, América do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc.). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratuitamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

info@angp.co.za

A Gospel Literature Mission financed by donations

Une Mission de litterature evangelique finacee de dons

Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)